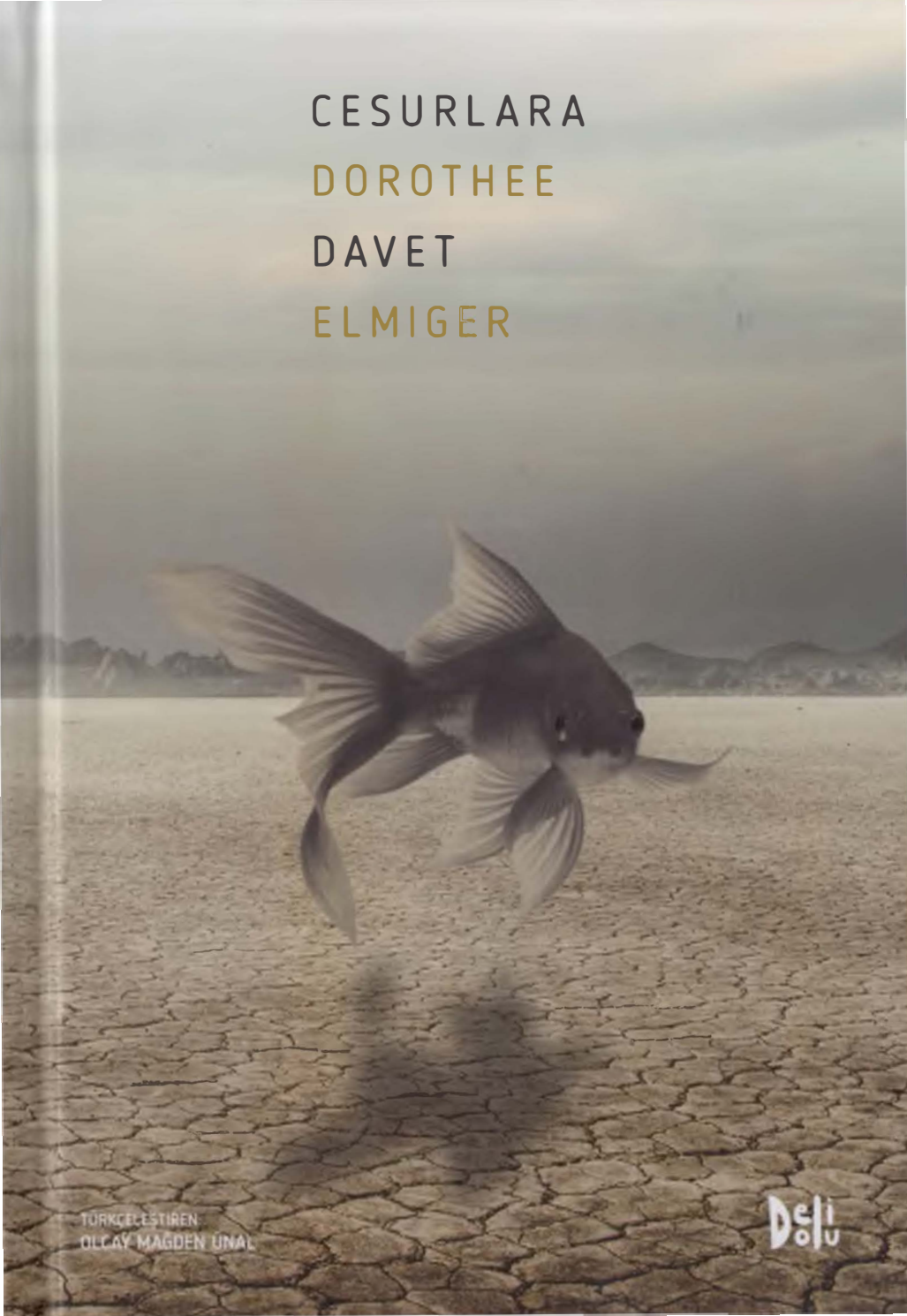
CESURLARA DAVET

DOROTHEE ELMIGER

TÜRKÇELEŞTİREN
OLCAY MAGDEN ÜNAL

Deli Dolu

Dorothee Elmiger

1985 yılında İsviçre'de doğan Elmiger, yazarlığa adım atmadan önce İsviçre Edebiyat Enstitüsü'nde yaratıcı yazarlık dersleri aldı ve eğitimini bir süre Leipzig'de sürdürdü. Ilk romanı *Cesurlara Davet*, 2010'da Kelag Ödülü'ne ve ZDF'nin ilk roman ödülüne; 2011'de ise Rauriser Edebiyat Ödülü'ne aday gösterildi. 2014'te yayımlanan ikinci romanı *Uykuya Yatanlar* ile övgüleri toplamaya devam etti. Elmiger, halen Berlin'de siyasal bilimler eğitimine devam ediyor ve İsviçre edebiyatının gelecek vadeden isimlerinden biri olarak gösteriliyor.

Olcay Mağden Ünal

2009 yılında Galatasaray Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun oldu. Strasbourg Ünivesitesi'ndeki yüksek lisans eğitiminin ardından çeşitli yayınevlerinde editör ve telif hakları uzmanı olarak görev aldı. Almanca, Fransızca ve İngilizce'den çocuk kitapları çevirdi. *Iyi Kitap*, *Arka Kapak*, *Radikal Kitap* gibi pek çok dergi ve gazete ekinde kitap eleştirileriyle yayıncılık dünyası üzerine yazıları yayımlandı. 2014 yılından beri Kurgu Atölyesi'nde editörlük yapıyor ve farklı türlere ait kitap projeleri üzerinde çalışıyor.

CESURLARA DAVET

© 2014, Tudem Yayın Grubu
1476/1 Sok. No:10/51 Alsancak-Konak/İZMİR

Metin hakları © 2010, DuMont Buchverlag, Köln

İlk baskı 2010 yılında, Almanya'da *Einladung an die Waghalsigen* adı ile DuMont Buchverlag tarafından yapılmıştır.
Bu kitabın telif hakları Kalem Ajans aracılığıyla alınmıştır

YAZAR: Dorothee Elmiger
TÜRKÇELEŞTİREN: Olcay Mağden Ünal
EDİTÖR: Ümit Mutlu
DÜZELTİ: Ayşegül Utku Günaydın
KAPAK TASARIMI: Burak Tuna

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti
Eskişehir Yolu 40. Km Başkent OSB 22. Cadde No:6 Malıköy/Ankara
Tel: 0 312 284 18 14

Birinci Baskı: Ocak 2017 (2000 adet)

ISBN: **978-605-5060-81-7**
Yayınevi sertifika no: **11945**
Matbaa sertifikano: **16031**

Tüm hakları saklıdır Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez

DELİDOLU, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. A.Ş.nin tescilli markasıdır

www.delidolu.com.tr

CESURLARA

DOROTHEE

DAVET

ELMIGER

Deli

Bu haberlerin gerisinde ne muazzam olayların yattığı, bugün artık tüm açıklığıyla ortaya çıkarılabilecek durumda değildir. Ancak burada yine de, küçük de olsa bir hakikat payı olduğu aşikârdır, ne de olsa toprağın tarih öncesine uzanan katmanlarında alışılmadık hayvanlara ait sayısız çarpıcı ve tuhaf iskelet ya da iskelet parçaları olduğunu biliyoruz.

Dünyanın Dört Bir Yanından Mucizeler, 5. Cilt

Bu çukurlardan yukarıya doğru tırmanıyorduk ve işte dağın tepesindeydik. Mağaraya doğru uzanan ve her iki tarafından da genişleyen alanı, gürgen ağaçlarıyla dolu sevimli bir orman sarıyordu. Ağaçların çoğu kurumuştu, bir kısmı da köklerine tehditkâr bir şekilde yaklaşan ateşi göz ardı ediyormuşçasına canlı görünen diğerlerinin yanında, solgunca duruyordu.
Alanın üstünde tüten bir sürü yarık vardı, kimisi çoktan yanıp tükenmişti; ve işte dağın yavaş yavaş kuyusunu kazan bu yangın, yaşlı ve yıkık dökük maden yataklarında ve ocaklarında, on yıldır için için sürüyordu.

Johann Wolfgang von Goethe,
Yaşamımdan Şiir ve Hakikat, İkinci kısım, Onuncu kitap.

Hadi ama çocuklar, etrafınıza bakının ve işe yarar bir şeyler bulun.

Johann David Wyss, *İsviçreli Robinson Ailesi*

Benim tarafımda hayat sıklıkla kitap okuyarak geçiyordu. Dikkate değer bir yanım yoktu.
Sabahları kalkıp kahve yapıyordum, kendimi kitaplara veriyor, onları inceliyordum, bir yandan kahve içiyordum ve sonra gidiyordum.
Sonra da geri geliyordum.

Kitaplar hakkında hiçbir fikrim yoktu. Kendimi bildim bileli karakolun üstündeki evde duruyorlardı. Onları oraya kimin getirdiğini, kime ait olduklarını ya da daha sonra kimin olacaklarını bilmiyordum.

Ders kitaplarını okuyordum; bir de kurgu dışı olanları. Madencilikle ilgili yazılar, deniz yolculuklarına dair kitaplar, *Tarihin Ana Hatları* serisinin burjuva devrimlerinden günümüze kadarki bölümünü içeren ikinci cildi, başlangıç seviyesinde bir astronomi kitabı, *Dünyadaki Denizler*, Avrupa'daki kuş türleri üzerine iki cilt, *Alaska-Meksika (Anchorage'dan Oaxaca'ya 9148 mil)*, *Yaşayan Çöl*, *Winston Churchill*, *Bitkiler* (1. ve 2. cilt), *Amerikan'ın İhtişamı*, *Atlantik Adaları*. *Angers İşgal Altında*. *191 Gökyüzü Fotoğrafı ve F. Hass'ın Bir Tablosuna Dair Renk Kartelasıyla Alp Dağları'nda Uçuş*. *Dünyanın Dört Bir Yanından Mucizeler* (1. 5. 6. ve 7. cilt).

Mutfak masasında okuyordum. Fritzi etrafta dolanırken ben okuyordum. Hiçbir zaman yazıya dökmediğimiz bir anlaşmaydı bu. Bazen masa başında otururken bakıyordum, tam o sırada o, dışarılarda bir yerlerde ağır ağır dolaşıp duruyor oluyordu. Yavaş yavaş da olsa, bir keresinde ta St. Beinsen'e kadar gitmişti. Döndüğünde, yolunu ihraç kulelerine bakarak bulduğunu söylemişti.

Kitapları mutfak masasının üstüne yığıyordum. Araştırma yapmakla meşguldüm. Bir keresinde, Walter Mittelholzer'in 1928'de çektiği 191 gökyüzü fotoğrafının birinde, *Bitkiler* kitabının 2. cildinden gayet iyi tanıdığım minicik çiçeklere rastlamıştım. *Dünyanın Dört Bir Yanından Mucizeler*'in altıncı cildinden, uçakların nasıl üretildiklerini ve çalıştıklarını öğreniyordum. *Yaşayan Çöl* ise inanılmazdı; Walter Mittelholzer de 8 Ocak 1930'da Kilimanjaro'nun üzerinden uçmuştu. *Dünyanın Dört Bir Yanından Mucizeler*'in beşinci cildinde, *Erkek Çocukları İçin Uçaklar* kitabının yazarı Hanns Günther'e ait, madenlerle alakalı bir bölüm vardı. Orada şöyle diyordu: *Heybetli ihraç kuleleri, yerin derinliklerine inen kuyuların üzerinde dimdik* yükselir.

Hatırlanmaya değer ne varsa aklımda tutuyor, akşam olduğunda rapor veriyordum. Fritzi de dinliyor ve artık söylenecek daha ne kaldıysa, onu söylüyordu. Mesela bir defasında, Joseph Conrad'ın bir Kuzey Denizi pilotu hakkındaki, *Gençliğime, sağduyuma ve denizcilik yeteneklerime güvenmiyordu...* diye başlayan cümlesinden bahsettim;

bunun üzerine Fritzi, dolaşırken havanın sisli ve gri olduğunu, yürürken bir tepeye rastladığını ve buna hiç şaşırmadığını söyledi.

Çok az şey biliyorduk. Niye o kitapları okuduğumu bilmiyordum. Fritzi ne söylemesi gerektiğini bilmiyordu. Yaz başında, kış mevsiminin nasıl geçeceğini hayal ediyorduk: Şiddetli kar fırtınası nedeniyle, yükseklerde bir yerlerde kesin birbirimizi kaybedecektik!

Bu toprakların durumu alışılmadıktı, bizim durumumuzsa emsalsiz; hiçbir kitapta bulamıyordum. Yine de en azından, atlasta maden ocağının yerini kurşunkalemle işaretleyip bulunduğumuz yerin zaman dilimini çıkarmış, eylemi ve boylamı not almıştım.
Aynı şekilde doğum günlerimizi de: Fritzi Ramona Stein, 17 Nisan; Margerete C. Stein, 25 Eylül; Heribert Stein, 4 Temmuz; Rosa Stein, 5 Ocak.
Şarkıların adlarını listeleyip öyle yazıyordum.
Alevler Dizlerimi Yalıyor
Doğuya Doğru
Burası Hiçlik
Alevlere Dönüş

Çok az şey biliyorduk. Akşamlar komplo teorileriyle geçiyordu, çok pişmiş yumurta ve pırasa yiyorduk. Bir de konserve domates, şalgam ya da kereviz. Patates soyuyorduk. Mutfağa karmaşa hâkimdi.

Ancak çok sonraları karakoldan bir daktilo aldım, arka pencerenin kenarındaki masanın üstünde duranı; onu aldım ve merdivenlerden yukarı çıkardım, o sırada girişteki polisler arabalarının yanında durmuş sigara içiyorlardı. Belediye Başkanı Schroeder'in oğlu olduğunu sonradan öğrendiğimiz Memur Schroeder'in, tutanakları yazdığı daktiloydu bu.

Şehirdeki tüm polisler gibi, Schroeder de sırtında bir *Remington 700* taşıyordu, altmışlı yıllardan kalma değerli bir tüfek. *Bamm. Rakataka ratatat. Çaka tak tak.* 1816 yılında, diye okumuştum, yirmi üç yaşındaki Schmied Eliphalet Remington av ve piyade tüfeği üretimine başladı. Yıllar sonra daktilo işine de el atmıştı. Bu şehrin polisinde de altmışlı yıllardan kalma dörtten fazla kırmızı Remington daktilo vardı.

Memur Schroeder'in Remington'ı tüm heybetiyle mutfak masasının üzerinde duruyordu; yazma işi, hatırı sayılır ölçüde çetindi. Sayısız denemenin ardından nihayet bir şeyler çıktı. Şöyle yazdım:

Fritzi Ramona Stein ve ben, şehrin gençliğiyiz; bir emniyet amiriyle, pek tanıma fırsatı bulamadığımız vefasız bir kadının yegâne kızları.
Bize kalan tek miras, terk edilmiş bir arazi.
Burada, nasıl başa çıkacağımızı bilmediğimiz bir tahribat söz konusu.

Kendimizi bildik bileli onun çocuklarıyız.
O bizim gençliğimiz.
Çok geç kalmış olmalıyız.
Eski günlerde de hiçbir şeyin daha iyi olmadığını söyleseler de ve emniyet amiriyle onun altındakiler devriye gezmekten, isteksizce yaptıkları alıntılardan ve kronolojik olarak sergiledikleri itaatten başka bir şeyden anlamasalar da ve annemiz çoktandır kafasına göre takılsa da, bize birkaç ipucu verilmiş olsa fena olmazdı; mesela gelecekle ilgili meseleleri anlatan bir kullanım kılavuzu ya da işi, devrimleri ve denizleri açıklayan bir elkitabı. Adı da *Minik Yumruklarınızı Tıpkı Birer Anten Gibi Gökyüzüne Dikin,* olabilirdi.
Ancak atalarımız ve geçmişteki olası bütün vakalarla bizim, yani mevcut gençliğin arasındaki bağ, başarılı bir şekilde ortadan kaldırıldı. Bize her şeyin ancak bir bölümü iletildi. Emniyet amiri muhtemelen tarihi de kendi keyfine göre şekillendirmişti ya da geçmiş öylece onun ellerine bırakılmıştı; bu benim tahminim. Eskiye dair raporlar karakoldaki dosya dolaplarında ve karton kutularda duruyordu. Veri olarak, mantıklı çıkarımlar olarak, su götürmez gerçekler olarak.

Bir günce denemesi, tüm bu karmaşanın içinde işimize yarayabilirdi. Şöyle yazdım:

İtaatkâr olmayı dene! Yani öncelikle, tarih olarak kabul edilen olaylarda. Yani olayları kronolojik olarak sıralamalı; tabii aslında kronoloji, küstah bir basitleştirme

anlamına gelse ve ayrıca görece değişse ve tüm itirazlardan, aile dışında çete ve ittifaklar kurmaktan esaslı bir vazgeçiş demek olsa da. Evrendeki olasılığın doğrudan ortaya çıkışı.

Daha sonra şöyle devam ettim:

Modern insanın geçmişine karşı duruşu üzerine.
Arazideki eski işaretlerin, ihraç kulelerinin, maden girişlerinin, demiryolu raylarının, moloz yığınlarının anlamı üzerine. Daha yeni ve en son işaretlerin anlamları üzerine: Zemindeki yarıklar, yüzeydeki çukurlar, hiçbir yere varmayan yollar.
Bir keresinde bir araba kömürle dünyanın tüm okyanuslarını aşan ve gençlik üzerine fikirler yürüten Joseph Conrad üzerine.
Epey sıska ve narin biri olan yazar James Jopek üzerine. Yirmi yaşındayken, bir maden ocağında üç hafta boyunca stajyerlik yaptığı sanılıyor. Kısa süre sonra da, İngiliz işçi hareketi üzerine bir kitap yazan Londralı genç tarihçilerin oluşturduğu bir topluluğa katılmış.
Ekim 1938'de, La Perla sahilinde kendini denizin sularına bırakan Arjantinli kadın şair Alfonsina Storni üzerine.

Toprak yalnızca korku ve dehşet doğurur! Tavşanlar, fareler ve gelincikler, içinde tek lokmada yutulur!

Sonunda da, biraz olsun kendimi anlatmaya çalıştım.

Yok olma sürecindeki bir şehrin hikâyesi bu; topraklarında onlarca yıl önce bir yangın patlak veren ve yeraltı tünelleri hâlâ alevler içinde olan bir şehrin.
Sonrasını, çorak arazinin üstünde kalan tek tük evin kadın ve erkekleri anlatacak.
Stein kızlarının yaşam öyküleri. Nerede ve ne şartlar altında bu dünyaya geldikleri ve burada ne gördükleri, ne öğrendikleri, ne yaşadıkları ve nelere katlandıkları hakkında. Gençlik, kitaplar okuyor ve bir nehir arıyor. Gençlik, gelecekte nehir kenarında bir araya gelmeyi düşünüyor. Yangından önceki zamanı hatırlamıyor ama bunun için yine de uğraşıyor. Yola çıkılacak. Onlara bir at eşlik edecek.
Hikâyenin hiçbir gizemi yok, ama zaman zaman şaşkınlığa sebep olabilir ve ürkek mizaçlıları telaşa düşürebilir; hayatın kendisinin de sıklıkla yaptığı gibi. Ne yazık ki bu duruma engel olmak mümkün değil.
Hikâye, Stein kızları tarafından aktarılmaktadır; Margarete Stein daha çok anlatım kısmıyla ilgilenirken, Fritzi Stein saha araştırmasıyla meşguldür.

Florida

Akşamın erken saatleriydi. Aşağıda iki polis memuru evin duvarına yaslanmış, kısık sesle konuşuyordu. Onları epey bir zaman izledim.
Nehirle ilgili bir şeyleri ilk kez o akşam okumuştum.

Missouri'deki arkadaşlarım, bu nehir sayesinde Pasifik'e ulaşabileceğimi söyledi ve bunun için yanıma, kano yapabileceğim malzemeler almamı tembihledi.

Nehir boylu boyunca önümde uzanıyordu. Adı Buenaventura'ydı. Genişçe ve sakin sakin akıyordu ama yine de tehlikesiz görünmüyordu. Sıradağların doğu yamacından belli belirsiz çıkıyor; astropikal bölgelere, Florida'ya doğru akıp güneyin hararetine dalıyordu.

Tek başımaydım. Fritzi dışarıda bir yerlerdeydi. Baba H. Stein aşağıda, karakolda oturuyordu. Fritzi'ye nehirden henüz bahsetmemiştim. Ağzıma bir parça ekmek attım, sonra tekrar masaya geçtim.

İki papaz ve yaşlı bir kartograf, nehri 1776'daki keşif gezilerinde bulmuş. Baharın ilk günlerinden biriymiş ve kartograf, karnı ağrıdığından, muhtemelen iki büklüm yürüyormuş. Nehrin ismini kararlaştırmak için el kaldırıp oy vermişler. Kartograf, nehri ve bulunduğu yeri hızlıca notlarına eklemiş, sonra da yollarına devam etmişler.

Kitaplardaki raporlarla birlikte, 1823 tarihli bir de harita buldum; üzerinde, denizin birine dökülen Buenaventura isimli bir nehir vardı. Onun hemen sol tarafında, mürekkepli kalemle yazılmış *AYAK BASILMAMIŞ ARAZİ* ibaresi vardı, harflerin araları epey açıktı.

Pencereden baktım, polis memurları hâlâ orada duruyordu. Onları göremiyordum, karanlık iyiden iyiye çökmüştü, ama seslerini duyuyordum.

Bu denizin batı sınırı bilinmiyor.

Masa lambamın ışığını ayarladım. Yıllar sonra, devam eden keşifler sayesinde bu ayak basılmamış araziyi haritalamışlar. Ancak nehri atlamışlar, sonra da bir daha bulamamışlar. Ardından onu yeniden, bu sefer çok daha güneyde aramışlar. Daha batıda olduğundan şüphelenmişler, kuzeyde olduğunu sanmışlar, varlığını sorgulamışlar, *buena ventura.**

J.C. Le-Mont, 1844 yılında, böyle bir nehrin kesinlikle olmadığını kanıtlamış. Coğrafi ölçüm keşiflerinde de nehri bulamamış. Sonra da durumu ülke başkanına haber vermiş, ama karşılığında *genç* olarak yaftalanıp *gençlerin fevri hareketleri* üzerine bir nutuk dinlemiş.

Fritzi mutfağa akşam geç saatte geldi. Gelir gelmez de montunu sandalyemin arkasına astı. Fırtına hâlâ gözle-

* İspanyolca, *iyi şanslar.*

rimin önünde kopuyordu. Sadece şu kadarını söyledim: Yaptığım hesaplara göre Buenaventura Nehri, iki yüz kırk yıl önce tam olarak bu topraklardan geçiyordu.
Fritzi başını salladı: O halde onu aramalıyız.

Aynı akşam:
Motosikletime atladım ve şehri geçtim. O müthiş huzursuzluk da benimle birlikte geliyordu. Şehir karanlıktı; bir tek birinci kattaki Elisabeth Korn'un ışıkları yanıyordu ve yakında o da görüş açımdan çıkacaktı. Sonra şehri arkamda bıraktım. *Güneye açılan uzun ve huzursuz yolculuğumda Buenaventura'yı arıyordum.* Motosiklet hiç beklenmedik bir anda bir kasisin üzerinden zıpladı, sonrası yine her zamanki gibiydi.

Hatırlıyorum: Epey gittim, neredeyse Usten'a kadar. Usten yakınlarında, demişti birileri, arkeolog Norma J., bir nehir yatağında fosil arıyormuş. Usten'a iyice yaklaşmışken içimi bir korku kapladı.
Geç bir vakitte geri dönüp motoru garaja soktum: Polis memuru Heller, bekleme odasında yapayalnız, elindeki çakıyla oynuyor. Çakının üstünde altın kakma var: *Heller*.

Bay Heller, siz Buenaventura adındaki devasa nehri duydunuz mu hiç...
dediklerine göre öyle kocamanmış ki arada bir neredeyse yatağından taştığı oluyormuş ve
kıyısında bir sürü nadir hayvan varmış. Bu araziden geçiyormuş, yatağı burasıymış.

Hatırlıyorum: Heller, aylık atış talimini tamamlıyor.

Mutfak masasını, köşesinden tutup aydınlığa doğru ittim. Orada bir bardak kahve içtim. Mekânsal koşullar, araştırmam açısından bir şey ifade ediyor muydu? Bu karanlık köşede kim oturmuştu ki? Bir hizmetçi. Vardiyasını tamamlayan yorgun bir işçi. Peki pencerenin kenarında kim oturuyordu?

Maden ocağı şefi bazen habersiz çıkagelirdi. O zaman ne olur ne olmaz diye, ona etin iyi tarafı verilirdi.

Masayı tekrar, pencereden bir parça uzağa ittim. Unutulan ne varsa karanlık köşede kaldı. Fritzi ses çıkarmadan yanıma oturdu, çalar saati bir süredir ötüyordu. Saçları karman çormandı. Tek kelime etmeden, burada gökyüzü adını verdikleri şeye baktık; sonra da onun altında öylece uzanan ve bir zamanlar toprak olan şeye. Daha uzakta üç ihraç kulesi, toprağın üstünde hareketsizce yükseliyordu. Onları tutan çelik halatlar da hâlâ, yerde yatan kasnaktan gergin bir şekilde uzanıyordu. Toprağa iyice gömülmüş demiryolu hattı, ocaklara inen kuyulardan uzaklara gidiyordu. Buraların, yönünü bulsun diye insana sunduğu tek şey ihraç kuleleriydi. (Peki ya tepeler? Ya evler ve caddeler?)
Kuzey maden havzası sadece kendini hatırlatıyordu: Toprağı kendi dönemlerinin tekeline kaydeden adamları derinlere götüren maden asansörleri.

Tırnaklarımın içi kömür tozu yüzünden kapkaraydı. O kadar ki, buraları en sonunda terk edebilseydim bile onları beraberimde taşırdım.

Fritzi bu işe yaramaz arazi hakkında dikkatli bir şekilde konuştu:
Uzun zamandır, diye başladı sözüne, buradaki araziyi anlamaya çalışıyorum. Gökyüzüne uzanan ihraç kulelerini inceledim, giderek yerin daha da aşağılarına inen rayları inceledim, çünkü derinleştikçe derinleşiyorlardı; gökyüzünü inceledim, gerçi belki gökyüzü deyişi de lafın gelişidir, çünkü ne de olsa o da bu araziye ait. Renkleri sayıyorum, dedi sonra, kahverengi, haki ve siyahtan sonra kelimelerim tükeniyor ve düşündükçe burada sadece bu renklerin olduğunu görüyorum. Arazinin üzerine, birbirlerine gelişigüzel uzaklıklarda serpiştirilmiş evleri de inceledim; sokak adlarını, dik başlı ve yapayalnız şekilde dimdik ayakta tutuyorlar sadece ve bağlamdan tamamen kopmuşlar. Uçsuz bucaksız yollar boyunca sıralanmış villalar, yıkılmasınlar diye her iki yanlarına dikilmiş yüksek tuğla duvarlarla korunuyorlar.
Arazi öylece uzanıyor, dedi sonra, artık bir halta yaradığı yok. Bölgenin tamamı verimsiz, madenlerde çalışan kimse kalmamış. Araziyi, tüm ovayı gözümde canlandırmaya çalışıyorum. Tamamen tarafsız bir şekilde bakmayı, etraftakilere karşı bir şey hissetmemeyi deniyorum. Kendime gözlemci deyip topraktaki çatlakları sayıyorum.
Kendimi toprağın üstüne bırakıyorum, dedi sonra, ve etrafımı çevreleyen ne varsa, hepsiyle aramdaki en ufak mesafeye bakıyorum, adlarını anıyorum ve eski isimlerini hatırlıyorum.
Kuş kafesine eskiden kuşhane derlerdi.

Fritzi, bölgeyle ilgili böyle konuşuyordu işte, ilk elden bilgilerle. Annenin eski eşofman altlarından birini giydiğini gördüm. Ona bir bardak kahve getirip masanın üstüne koydum.

Nehirle ilgili olarak:
Memur Henrik en şişmanlardan biriydi, vücudunun her yanı şiş şişti, parmaklarını özensiz bir şekilde dosyaların arasına daldırıyordu.
Çalıştığı yerin üst katında yaşayan şehrin gençlerinden, yani bizden tabii ki haberdardı. Etrafta saatlerce devriye gezen amiri H. Stein'ın kızları.
Hayır, dedi. Buralarda nehir falan yok. Görünürde nehir yok.
Olduğumuz yerde, arka arkaya durduk. Fritzi işaretparmağını çalışma masasının üzerindeki Remington'ın makarasına sürtüyordu. Buralarda nehir falan yok, dedi o da ağır ağır.
Peki yel değirmenleri?
Ya da süpermarketler?

Gökdelenler?
Tahıl ambarları?
Çatı katları?
Ahırlar?
Çiftlikler?
Bir Sinema?
Köprübaşları?
Teleferikler?
Tramvay durakları?
Otobüs durakları?
Metro istasyonları?
Hipodromlar?
Üniversiteler?

Kütüphaneler?
Kafeteryalar?
Birahaneler?
Dağ evleri?
Görülecek bir manzara?
Tarihi yapılar?
Oto yıkamacılar?
Golf sahaları?
Kayak pistleri?
Kiralık tekne yerleri?
Buluşma alanları?
Hastaneler?
Postaneler?
Pastaneler?
Fırınlar?
Kasaplar?
Peynirciler?
Diskolar?
Fabrikalar?
Sanayi bölgeleri?
Marangozlar?
Çilingirler?
Bankalar?

Henrik başını iki yana salladı ve avucunun içiyle haritaya vurdu.

Sonraki gecelerde rüyamda Mekong Nehri'ni gördüm. Mekong giderek genişliyordu. Tam ortasında küçük bir yük gemisi salınıyordu, gemi sadece iki tavuk kafesi taşıyordu. Dümende şapkalı bir kadın vardı. Karanlık çökmeye, sıcaklık da kendini iyiden iyiye hissettirmeye başladığında, gecenin içine doğru bağıran insanların sesleri duyuluyordu.

Sabah oldu ve bir parça kâğıdın üstüne şöyle yazdım:
Bir nehrin peşinde.
Ah buena ventura!
İşleyiş: Arazinin geçmişi ve bugünüyle ilgili, bölgede ve kitaplarda detaylı araştırma. Etraftakileri sorgulama. Arkeolojik kazılar da ihtimal dâhilinde.

Yatakta yatmaya devam ettim ve aklım Mekong deltasındaki hayvanlara gitti. Küçücük maymunlar ağaç gövdelerine sokulmuş, balıklar onların yollarına çıkmıştı; dev bir yayınbalığı suyun hemen üstünde yüzerken tepeden bir turna geçip gidiyordu.

Bir ara merdivenlerden aşağı indim ve cam kapıdan dışarı baktım. Polisler sakin sakin oturuyor; olan biten ne varsa, dosyalara üstünkörü işliyordu.
Baba, bir orkideyi suluyor ve telefonla konuşuyordu.

Babayla başlamalı, diye düşündüm, bir 4 Temmuz günü doğan emniyet amiri Heribert Stein'la. Önce baba, sonra beni dünyaya getiren anne, ardından büyükanne ve büyükbaba ve peşi sıra diğerleriyle. Buenaventura'ya kadar uzanabilir miydim? Geçmiş nereye kadar gidiyordu ki?

Bir ara dışarıdaki park yerinde durdum ve ayaklarımın altında gıcırdayan çakıl taşlarına kulak verdim.

Bir ara şofbeni açtım. Sonra küvetin kenarına oturup fayansları ayağımla tek tek yokladım.

Fakat!, diye düşündüm sonra, aile bağlarının olayla bir ilgisi yok. *Demir alıp yola koyulduğumuzda,* hiçbir baba bize yardım etmeyecek, *tek destek yoldaşlardan gelecek.*

Ardından kendimi küvetin içine, akan suya bıraktım.

Fritzi banyoya öğlene doğru, ben hâlâ küvette yatarken geldi. Kolunun altında kitaplar vardı.
Dışarıdayken, diye söze başladı, ara sıra direğin birinde ya da bir payandanın dibinde, üzerinde teknik terimler olan birtakım levhalara rastlıyorum. Teknik işaretler; Maksimum Yük, Aç/Kapa, Kazan I, Kazan II, Dur, 1 Amper,

İkaz!, Dikkat! gibi. Bir zamanlar burada bir şey vardı: Maden ocağı.
Bu sözcükler, dedi Fritzi, bölgenin dört bir tarafında halen duruyor, olan biten her şey çoktan olup bitmiş olmasına rağmen.
Yanında getirdiği kitapları küvetin kenarındaki tabureye bıraktı. Kitap taşıma işi onu epey zorlamış gibi, aynanın önüne geçip saçlarını düzeltti.

Tekrar okumaya başladım. Fritzi'nin bahsettiği kelimeleri arıyordum. Maden mühendisliğiyle alakalı her kitapta karşıma çıkıyorlardı:

Maden ocağı
İhraç makinesi
İhraç kulesi

Şematik kesit

İhraç kulesi
Soyunma odası
Zehirli gaz

Madenci feneri

Çıkrık
Kömürden önce, kömür işçisi
Sonra elektrikli lokomotifler
Baret

Dolum istasyonu
Kömür depolama sahası

Bütün gün buna devam ettim.
Zaman zaman yine kitapların arasında, kelimeleri sayıklarken buldum kendimi. Onlarla nasıl başa çıkacağımı bilmiyordum, kömür işçisi neymiş, kime ne!, yine de ne ifade ettiklerini ve daha önce yemek masasında karşıma çıkan kelimeleri bana niçin getirdiklerini anladığımı sanıyordum. (Grev ve sabotaj, Berlin, bir demiryolu işçisinin oğlu ve sendikacı Bay Buenaventura Durruti.)

Sözcükler, dedi akşamüstü kapıdan içeri şöyle bir bakan Fritzi, bizim güçbela bulup tekrarlamaya çabaladığımız şeyleri içeriyor. Güldü.

Ardından uykuya daldım. Su hafif bir sesle şırıldıyordu, şofbendeki ateş çoktan sönmüştü.

"Suya atlayıp sahile kadar yüzelim," diye haykırdı Fritz.
"Harika fikir doğrusu," diye yanıtladı Ernest. "Tabii yüzme bilenler için. Biz hepimiz boğuluruz burada. Bir sal yapıp hep beraber gitsek daha iyi olmaz mı?"
"Neden olmasın?" dedim ben de, "tabii dediğini yapacak kadar gücümüz olsaydı! Ha bir de, sal dediğin şey bu kadar tehlikeli bir araç olmasaydı! Hadi ama çocuklar, etrafınıza bakının ve işe yarar bir şeyler bulun."[1]

Yeniden uyandığımda küvetten çıktım. Buruş buruş parmaklarımla, o gün nihayet, Buenaventura Durruti'nin kız kardeşinin, annemle aynı adı taşıdığını fark ettim. Su, küçük bir girdap olmuş, giderden akıyordu.

Maden yangınları çok hızlı yayılır ve tünellerin arasından sinsice ilerler, toprağın içine sızıp onu mahveder.
Ve bir süredir, eskiden ormanlık arazi olan yer de kendiliğinden kabarıp maden ocağının bittiği yerden daha uzaklarda yükseliyor, aşırı sıcaklık nedeniyle patlıyordu.

Ertesi gün Fritzi Ramona Stein, nehri aramak için St. Beinsen'e doğru yola koyuldu. Kafamı kaldırıp etrafıma bakındım sonra bakışlarımı yine yere bu kupkuru toprağa çevirdim ardından da ihraç kulelerine yöneldim, demişti Fritzi geri döndüğünde. Gökyüzünün pusulası bize yolumuzu çoktan kaybettirmişti.

Sekstantımı sırtımda, deriden bir kılıfın içinde taşıyordum.[2]

İhraç kulelerine yöneldi, diye yazdım o akşam, sonra da şunları:
Tüm bu yazılanların, alınan sözlerin ve ifadelerin, boylu boyunca uzanan araziyle ve onun derinlere inen delikleriyle ilgili bütün bu karmakarışık seslenişlerin, geleceğe dair tesellilerin, düşüncelerin ve teşebbüslerin nedeni, ortadan kaybolmuş bir nehrin arayışı.
Şöyle yazdım:
Rahatız. Ama yine de, omuzlarımızı boğazımıza doğru çekip çenelerimizi titreten bir his var içimizde. Birazdan sesimizi yükseltmek isteğiyle dolacağız. Bu hissi yasaklamalı mıydık yoksa? Bizi güçten mi düşürür bu?
Hayır! Muhtemelen, bir sorumluluk yaratıyor bu!
Bu sorumluluk, gerçekliğin yitirilişine dair ortak bir endişeden kaynaklanmıyor. Schroeder'in daktilosunda bu raporu bu yüzden, düzeni korumak ya da karmaşayı gizlemek için yazmıyoruz. Nicedir bilinen 'şimdi'nin tam anlamıyla onaylanması değil bu; masa başındaki Memur Schroeder'in yaptığı gibi, sözüm ona iyi idare ettiğimiz

durumumuzla ilgili eğlenceli hiçbir yanı yok. (Bu noktada Fritzi, açık mutfak kapısına doğru bağırdı: Kes artık! Akşamüstü muhabbetini kes, akşam muhabbetini kes! Genel olarak muhabbeti kes! Konuşmak gözlerimi acıtıyor, boynumun dibinden beni ikiye ayırıyor, konuşmaktan bana gına geldi, şu zamana kadarki tüm hayatım onun yüzünden güçleşmiş halde, muhabbet denilen şey, üzeri ölü hayvanlarla yıllar boyunca kaplanan ve yer altına açılan derin bir çukurdan başka bir şey değil!)

Biz de konuşmak yerine, bu karmaşayı ve resmi güvenliğin arkasındaki geniş ve verimsiz bir vadiyi belgeliyoruz inadına; yani bu hikâyenin vadisi boyunca uzanan o koca eksikliği.

Merhaba, dedim. Merhaba, siz kimsiniz?

"Ben Gerste, Erika Gerste. Bölge kütüphanesinin ilk ve son kütüphanecisi. On dokuz yıl önce buradan ayrılırken bazı kitapları almayı unutmuşum. O kitapları düşünüyordum ve belki hâlâ burada olabileceklerini umdum. Belki matbaada."

Bayan Gerste, hangi kitaplardan bahsediyorsunuz acaba?

"Tekerrürle ilgili bir antoloji vardı, bir de Komünist Parti Manifestosunun el yazması taslağı. Ve akarsular üzerine de dokuz tane kitap."

Buraya bu kitaplar için mi döndünüz?

"Evet. Trenle sınıra, Oberfeld'e kadar geldim. Aslında Oberfeld'de taksi tutarım diye düşünüyordum ama taksilerin, kuzeydeki maden havzasına girmelerine izin verilmiyormuş. Ben de bisiklete atlayıp geldim."

Tekerrür derken... hatıralardan da mı bahsediyorsunuz?

"Şey... yani, matbaanın iki kulesinin arasında gidip gelen havayı hatırlıyorum; o zaman da şimdiki gibi sakince durur ve günbegün kulelerin üstüne çökerdi. Kulelerden birinde vaktiyle bir çan da asılıydı sanırım.
Matbaaya çıkan merdivenlerin önünde, eli kolu kitaplarla dolu bir kadın duruyordu. Arka kapının orada bir

kadın, *sabah gazetelerinin* yeni sayılarını istifleyici yardımıyla bir kamyonete yüklüyordu. Zemin katta dizgiciler vardı. Matbaanın güney kulesinin orada üç çırak, üzerinde yirmi beş tane soru olan yeni basılmış el ilanlarını arka tarafa savuruyordu. Belki... belki de o sırada içlerinden birinin dirseği çana gelmiştir.
Ama kitaplı kadın bir yandan hafifçe öksürüyor, bir yandan da belli belirsiz el hareketiyle selam vererek merdivenlerde duruyordu."

Bu kadın sizdiniz, değil mi Bayan Gerste?

"Evet evet. Bendim."

Peki, kuzey maden havzasında bulunan bir nehre dair bir şeyler hatırlıyor musunuz?

"Aah Bayan Stein. Yaşlandım doğrusu. Bu sorular beni yoruyor. Ama... ben... hatıralarımda çoğunlukla kütüphanedeyim ve bir kitabın üstünden pencerenin dışına bakıyorum...
dışarısı, her yanı kaplayan fırtınadan yansıyan gece ışıklarıyla kaplı. Ancak...
siz bu kitaplardan haberdarsınız küçük hanım, bu kitaplar... belki de bu nehir, sadece kitabın birinde geçiyordur. Gerçi bir keresinde ant içmiştim..."

Perşembe, saat akşam dört:
Hava fırtınalı, rüzgâr şiddetli esiyor. Webertal'de hava güzel ama burada... kuvvetli rüzgâr ve fırtına bulutları aniden dalışa geçip üstümüze çöküyor.

Ama tüm bu çeşitlilik ve karmaşaya rağmen burada henüz dinlenecek bir yer bulabilmiş değilim.[3]

Hâlâ öylece pencereden dışarı bakıyordum.
Fritzi ayrılırken, yolu ikiye bölmüş bir çatlağın üstünden atladı; o sırada boş bira kutuları dışarıdaki oturakların altında yuvarlanıyordu. Aniden gelen bir hız hissi bizi kırsalda sarmaladı ve pencereyi açtım; bir an sonra, bir düzlemin üstünde yer alan bir çizgideki mavi birer noktaydık. Şehrin dışında, eski havuzun hemen orada yolun bir kısmı çökmüştü. Görevliler orayı kırmızı şeritlerle ayırmıştı. Fritzi arabayı durdurdu, oturduğumuz yerde kaldık.

Arazi, araba camlarının ardında göründüğü kadar sessiz ve sakindi. Arabada maruz kaldığımız hareketten ve onun kati sertliğinden bitap düşmüştüm. Bir tarlanın kenarında tahta bir avcı kulesi vardı.
Fritzi'ye şöyle bir baktım.
Çocuk oyuncağıydı, dedi, filmlerde yaptıkları gibi direksiyonun altındaki bir teli çektim, sonra da onu diğerine bitiştirdim, motor o anda çalıştı, gerçekten de çok kolay oldu, dedi ve şaşkınlıkla başını kaşıdı.

Daha sonra bir ara, Fritzi buradan çok uzakta, bu arabanın arka koltuğunda, gözleri açık uzanıyor olacaktı.
Daha sonra bir ara, sahip olduğumuz ne varsa arabaya yükleyecektik. Örtüleri, kıyafet ve kitapları, kahve makinesini ve fincanları, okuma lambasını, bir kasa birayı ve buna benzer şeyleri.

Torpidoda bir yol haritası ve eski kasetler vardı. Araba yolculuğuna çok da bir anlam yüklemeye gerek yok, dedi

Fritzi, bu sadece çok özel bir keyif. Kasetlerden birini kasetçalara soktum, hoparlörler hışırdadı.
Evet, dedim.

Akşam olunca tekrar yola çıktık ve şehrin çevresini gezen polis devriyesini takip ettik. Yolda: bir değirmen. Fritzi şöyle dedi: Bu değirmen...

Cevabım yoktu. Doğruyu söylemek gerekirse aklım Don Kişot'taydı. Devriyenin arkasından bir tarlayı daha geçtik, bunun da kenarında bir avcı kulesi vardı. Makineler.
Burada ne olup bittiğini çok anlamış değildim, bazı şeyler beni korkutuyordu.
Bu da nesi, bu da nesi. (Bu geçmiş zaman.) Fritzi, yanarak bozkır sarısına bürünmüş bir tarlada arabayı durdurdu.

Bir zamanlar terk edilmiş halde bir yer varmış falan filan. Terk edilmişti, birileri onu terk etmişti, belki de terk eden bizzat kendisiydi. Alabildiğine genişti. Peki hep böyle miydi?

Beni, daha doğrusu Fritzi ve beni dünyaya getiren şehir, kuzeydeki maden havzasının oradaydı, Posta Kutusu 17921 (artık geçersiz). Burası bir zamanlar ormanlık araziydi.

Bölgeyle ve coğrafi koşullarıyla ilgili notlar almaya devam ediyordum, bir şekilde şu eski nehrin yatağına rastlamak umuduyla.

Yüzölçümü: Tüm arazi 97.103 km², kuzey-güney yönünde 294 km boyunca uzanıyor, doğu-batı yönündeyse 466 km genişliğinde. 5.043 km²'si su yüzeyi. Kurşunkalemle *su yüzeyi* kelimesinin altını çizdim. Toprağın altında çaprazlamasına uzanan antrasit kömür yatağı, adlarını ana yönlerden alan dört kömür havzasına ayrılıyor.

Bölgenin en yüksek noktası, deniz seviyesinden 979 metre yukarıdaki bir dağ doruğudur.

Bölgenin en yüksek noktası, deniz seviyesinden 979 metre yukarıdaki bir dağ doruğudur.
Ortalama yüksekliği ise 345 metre. Tepeler, yaprak döken ormanlar, ormanlık yükseltiler: Burası bir zamanlar ormanlık araziydi. Dikkat çekici bir dağ yok. Güneyde, uzaklarda bir yerdeyse deniz uzanıyor.

Nüfus: Bölgede bir zamanlar 7.440.561 kişi yaşıyordu.

Başlıca sektörler: Buğday, patates ve pancar tarımı, hayvancılık, makine mühendisliği, hassas ölçü aletleri üretimi, kömür madenciliği.

Özellikle 20. yüzyılın başında, kuzeydeki maden havzasından harıl harıl kömür çıkarılıyordu. Ama altmışlardaki yangın sebebiyle kuyular kapatıldı.

Ha ha ha.

Peki, ilk kuyuyu kim kapatmıştı? Adı neydi, kulelerden tırmananların adları neydi, halleri neydi, dünya görüşleri neydi?

Bir kömür krallığına ayak bastığımızda, dünyanın neresinde olursa olsun bize sunduğu manzara aynıdır.

Günler sessiz sakin geçiyordu. Fritzi'nin alarmı saatlerce susmuyordu, Fritzi fena halde uykusu olduğunu söylüyordu. Bazen de terk edilmiş matbaadaki tezgâhların birinde bulduğu bir gözlüğü takıyordu.

Odasına girdiğimde Fritzi yatağındaydı. Sırtım ağrıyor, ayaklarım üşüyordu. Sanırım, diye lafa girdim, sanırım tüm bu yaptıklarımız ümitsiz vaka, nehri asla bulamayacağız. Fritzi başını kaldırıp kısık gözlerle bana baktı. Sonra da bir yastık fırlattı. Aramaya devam et sıska!, diye haykırdı. Ardından kafası yeniden yatağa gömüldü.

Yazarken bir yandan da şöyle düşünüyordum: Yazıyor olmam çok saçma, henüz çok gencim. Aynı zamanda: Ama 'daha sonra' demek, 'çok geç' demek; sadece şu an var, her zaman şu an ve *ne pahasına olursa olsun.*

Günleri bu küçük mutfakta geçiriyor ve Schroeder'in daktilosunu tuşluyordum; radyo haberlerini dinleyip uzaklardaki şehir ve çöküntülerdeki trafik raporlarına kulak veriyordum. Yazarken, bu mutfakta hiçbir şey yaşayamayacağımı düşündüm; gerçi hemen o anda, dışarıda da yaşanacak çok şey olmadığını hatırladım, en azından anılmaya değer bir şey. Ve ben mutfakta, her şeyden uzakta sessiz sakin otururken günler ve saatler öylece yanımdan geçip gidiyordu; eşi görülmemiş bir sıradanlıkla pencerenin önünde hareket ediyordu.

Tüm denemeler, en iyi ihtimalle geçersiz sayıldı. Yapılacak başka bir şey kalmadığı söylendi. Yangın söndürülecek gibi değildi, hasarı ortadan kaldırmak gereksizdi. B. Nehri zaten hiç var olmamıştı. Emniyet amiri sırıtarak, duruma alışmak gerektiğini söylüyordu.
Çalışan tek şey televizyondu, mümkün olan her şeyi ayağınıza getiriyorlardı işte, *CashTV, Akşamüstü Bilgi Yarışması, Ekogündem, Vücut Dili, Motor Sporları;* böylece kimse, halen bu dünyada yaşadığını unutmuyordu.

Ve bir de, kömür madenlerinin tek alametifarikaları, toprağın derinliklerine uzanan kuyulardan fışkıran, haşmetli ihraç kuleleri.

Polis memurları birkaç sene evvel hisse senetleri almıştı ve içlerinde en genci olan Heller, yeni emniyet araçlarından birini kendi üstüne yapmıştı. Bu, geleceğe dair takındıkları yegâne tavırdı.

Sonunda raflarda, kitap aralarına iliştirilmiş birkaç işe yarar haber bulabildim. Birkaç tane de fotoğraf: 4 Aralık 1908; *yangının ardından 150 kişi evsiz kaldı.* Çırılçıplak bir ağacın altında durmuşlar, önlerinde iki tane at var. Arkaları duman kaplı ve sanki her yer kar altındaymış gibi: Moloz ve kül yığınları. Yangın, kömür damarının doğrudan altına girebilmek için, bizzat maden şirketi tarafından başlatılmış. Mektuplar, notlar var: 12 Mayıs 1902'de grev. 3 Ekim 1902; *Grev kırıcıları, grevdeki 122 maden işçisini, üzerinde* L.A. Rilken Maden Şirketi *yazan bir vagonla geri göndermeyi başardı.*

L.A. Rilken'e ait bir maden ocağını bütünüyle gösteren bir fotoğraf, 1880 tarihli. Fotoğrafı çeken: G. Schwarzer, Wildenstadt.

Bir diğerinde, 1963 yılında kazılmış bir arazi var. Mamut Kömür Şirketi. On tarafta ufacık ekskavatörler.

On bir yaşındaki Erik Danz, havalandırma kuyusuna bakan devasa vantilatörün üstünde oturuyor, yıl 1959. Yerel bando ekibinin ilk trompetçisi olan Karl Danz'ın oğlu bu.

Bir de gazete haberinin birinde, adı daha önce de anılan polis memurunun babası var: M. Schroeder. Çoktan seksenine dayandığı için çelimsiz görünüyor; epeyce eğik burnunun üstünde de kavanoz dipli gözlükleri var. Resmin altında şunlar yazıyor: *Bugün seksen yaşını tamamlayan M. Schroeder, şehrimizi hiçbir zaman terk etmedi. Beş yıl önce belediye başkanlığı makamına da oturmuştu. Yangına rağmen neden hâlâ burada kaldığı sorularına, "Benim bir tek evim var, o da burası," diye yanıt veriyor.*

Tıpkı benim gibi: Bilip tanıdığım tek yer burası. Artık tamamen terkedilmişlere ait, terkedilmiş bir arazi. Biz de bu enlemlerde doğmuş ve tüm iyi ruhlar tarafından terk edilmiştik.

Uçsuz Bucaksız Bilma Kumulu

Ah!
Bazı şeyler bize söylenmedi! Yapayalnız beklemeye bırakıldık. Olaylar bizden gizlendi. Tüm çabalarla dalga geçildi. Annelerimizin ne iş yaptığından bahsedilmedi. Kendi kendimize yetinmemiz emredildi. Sahte bir güven duygusuyla uyuşturulduk. Sonra da onun kaybolması korkusuyla tehdit edildik. Özgürlükle gözümüz boyandı. Kimse bize kıtlığı anlatmadı. Geçen yüzyılların karanlığıyla baş başa bırakıldık. Sakinleşelim diye kulağımıza çalınan tek tük hadiseyle avutulduk. Şiddeti azaltmanın yolları üzerimizde denendi. Üstümüzden polis atlarıyla geçip gidildi.

Keşfe çıkışımızın otuzuncu günüydü ve uzun bir yaz başlamıştı. Polis memurları sıcağın karşısında sinmişti. Fritzi çay yapıp şişelere dolduruyor ve onları buzdolabında istifliyordu; ayrıca günlerce küvetten çıkmayıp uyukluyordu.

Sadece çölden oluşan bir şehirdi. Denizin derinliğini ölçen sonarlar neredeydi?
Denizi düşündüm, bir zamanlar burada yayılan ve önce toprağa sonra da kömüre dönüşen denizi; açılan kuyular ve kazılan tüneller dört bir yana nüfuz etmeden ve burası 'kuzey maden havzası' diye anılmaya başlamadan önceki denizi. Daha ihraç kulelerinin kasnakları dönmezken, henüz gündüz diye bir şey varken ve gece varken ve yeraltı varken...

Başta burada olan ama sonuçta çekip giden ve yerine bir nehir bırakan denizi. Talihli bir esinti...

Banyoda yaşlı bir orman büyüyordu, bunlar hatıralardı. Bu yaz, sıcağın yavaş yavaş duvarlardan sızışını izledik. Eğik başlarımızla direndik; yaz ne kadar uzarsa Fritzi de son denizi içinde tutan küvette o kadar huzursuz uykular çekti.

Yazın ortasında ayağa kalktım ve dışarı çıktım.

Annemizin ne iş yaptığı bize hiç söylenmedi.

Baba H. Stein ve polis memuru Bussig, emniyetin araçlarından birinde oturuyordu; arka koltuktaki Schroeder ve Dünckel içiyordu. Bussig sudoku çözüyordu. Klima açık olmasına rağmen, ensesinden iri ter damlaları süzülüyordu. Havada tuhaf bir durgunluk vardı, ofisler terk edilmişti. Belki de diğer memurlar çaktırmadan ihraç kulelerinin gölgelerine sığınmıştı ve belki de bu, görkemli bir kapitülasyondu. Şoför koltuğunun camını tıklattım. Heribert Stein kafasını iki yana sallayıp bana hayır dedi, camlar açılamazdı, hava dolaşımının müthiş döngüsünü bozardı bu. Ben de kendimi, arabanın gölgesinin vurduğu yere bıraktım ve bekledim.

Anneniz Hemingway gibiydi, demişti emniyet amiri bir keresinde. Etrafta dolaşıp sigara tüttürürdü ve sağda solda gördüklerini daktiloda yazardı. Tıpkı Hemingway gibi

hep giderdi ve sonra hep geri gelirdi ve şüphesiz hep yalnızdı. Doğumuyla gidişi arasında, hatırlamaya değer tek bir olay vardı, demişti emniyet amiri: Annemiz, Elisabeth Korn'a gidip saçlarını kısacık kestirmiş. Bir gezintiden döndüğünde saçları artık kısaymış ve emniyetin oradaki park yerinde sigarasını dibine kadar içmiş, böylece bütün memurlar onu görebilecekmiş: Emniyet amiri H. Stein'ın karısı, saçlarını erkek gibi kısacık kestirmiş. Ve bu olaydan kısa bir süre sonra da çekip gitmiş.
Şu meşhur ciddiyeti, demişti emniyet amiri bir keresinde, kendisinden bile önce gelirdi! Gitmiş olması daha iyi. O kadın kimseyle geçinemiyordu.

Keşfe çıkışımızın otuzuncu günüydü ve bir arabanın gölgesinde oturuyordum.

Afrika'nın batısındaki büyük kumul, doğusundaki büyük kumul, Uçsuz Bucaksız Bilma Kumulu, Igidi Kumulu, Rebiana Kumulu, Shesh Çöl Kumulları, Fesan, Gapawa, Hamada Draa, Hamada el-Hamra, Kalahari Çölleri yaşlı şimşir ağacının dallarını yere doğru eğdikçe eğiyorlardı, geniş *Kamaturi* Çölü en derinleştiği yerde botumu çürütüyordu. Baka baka susamıştım, hayvanlar çoktan telef olmuştu, sona yaklaşırken kendi midelerinde bile su aramaya koyulmuşlardı. *Büyük Karakum, Kızılkum, Lakamari, Makteir, Masagyr* Çölleri ve *Moritabi, Mujunkum, Trarza Çölleri* kendilerine yol açıyor, Alpler'in üstünde kendilerinden izler bırakıyordu, *Uaran Çölü* gibi.

Kafamın içinden birtakım fikirler geçiriyordum. Anneyle ilgili, bu zamana kadar hiçbir bilgiyle karşılaşmamıştık. Sonunda buraları terk etmişti. Arabasına atlayıp buradan gitmişti. Biz de aynısını yapabilirdik, diye düşündüm.

Rüyamda bir at gördüm, polis memurları bıçaklarını boynuna dayamıştı. Sonra bıçakları atın boynuna saplayıp hayvanın üstünde koca koca delikler açtılar. Hatta Dünckel, rahat dursun diye, atın kafasının üstüne dizini koydu.

Rüyamda '77 sonbaharından[4] bir gün gördüm; bir de direksiyonun başında uyuyakalıp kafaüstü boşluğa uçan memurları.

Sonra uyandım ve gidip mutfak masasına oturdum, orada saatlerce bekledim. Tepemdeki vantilatör daireler çiziyordu. Orada yukarıda,
makine tam kafamın üstünde, havanın içinde dönüp duruyordu. Orada yukarıda,
ve masanın üstünde bir ekmek bıçağı vardı. Çocuk olsaydım, ona *Tasasız*[5] derdim.

Akşam olduğunda, karakoldan sızan tek ışık televizyonunkiydi. Memurlar önüne dizilmişti; izledikleri filmden gelen gürültü ve müzikler koridorları aşıp oturduğumuz odaya kadar varıyordu.

Polis memurlarının biralarını içiyorduk. Bu şehirde kimsenin yönleri bildiği yoktu; duman güneşi kesiyordu. Bu yüzden de zaman kavramı yitip gidiyordu.
Fritzi bira şişelerini çakmakla açıyordu. Pencerenin kenarına oturmak, manzaraya komşu olmak demekti; gerçekleşmeyen değişikliği, bir hayvan, bir kertenkele gibi hareketsiz kalarak beklemek demekti.

En azından, dedim, aşağıdan yürüttüğümüz birayı içiyoruz.
Fritzi başını salladı. Yürüttüğümüz, dedi.

Bazen karakolun jeneratörü duruyordu ve sesler kesiliyordu. O zaman polisler evin önüne gelip gidiyor ya da arabalarına atlayıp devriyeye çıkıyorlardı. Farlarının ışığı fazla uzağa ulaşmıyordu. Bazı yerlerde toprağa siyah borular sokulmuştu ve borulardan dışarı belli belirsiz, gri duman bulutları süzülüyordu. İhraç kuleleri hareketsiz duruyordu, yerlerini tam olarak kestirmek imkânsızdı. Bizi buraların müttefiki kılan tek şey yabancılığımızdı.
Fritzi ayağa kalktı, saçları gözlerinin önüne düştü. Kollarını yukarı doğru esnetti, kendi etrafında döndü, kollarını yanlara doğru esnetti. Karanlıkta bazen onun silüetini ya da gözlerini ya da saçlarının yansımasını görüyordum; hiç

olmadı yarattığı havayı hissediyordum. Gizemli bir danstı bu, buralardan uzaklaşan gözüpek bir hareketlenme.

Önümde uzanan çölleri aşıp Buenaventura kıyılarına ulaşmaktan başka bir arzum yoktu.

Sonra ayağa kalktım, odayı geçip evden dışarı çıktım, polisler bana bir bakış atıp kafalarını salladı. Sadece cebimdeki bira kapakları tıngırdıyordu, hepsi buydu.
Motosikletime atladım ve yeniden şehre doğru sürdüm. Basıp gitmeyi düşündüm, gitmeyi denemeyi, burayı terk etmeyi. Kavşağa varabilirsem, diye düşündüm, devam da edebilirim.

Görünürdeki körfezin güney kıyısında, başka bir büyük nehrin döküldüğü yerde, ışıl ışıl bir çizgi görülüyordu ve Buenaventura yeniden aklımıza düşüyordu.

Tıpkı Mekong gibi, kendi kendini önüne katarak sanki hep oradaymışçasına sessizce akan nehre uzanırım. Ama emin değildim. Bavulum hemen yatağımın yanındaydı ve uzun zamandır onu açmamıştım, çünkü asıl yolculuk bu değildi; o daha sonra başlayacaktı.

1980 yılında, Jacques Malz'in kuaföründe, birkaç kanarya hâlâ kafeslerinin içinde tünemiş duruyordu. Malz onları bir zamanlar madencilere satıyordu. Bölgedeki karbonmonoksit seviyesi maden yangını sebebiyle durmadan yükseldiğinden ve tüm karbonmonoksit detektörleri satılmış olduğundan, dört çocuk annesi ve yirmi sekiz yaşındaki madenci eşi Christine Aicher, montunu kaptığı gibi soluğu kuaförde almıştı. Kanaryaya da Fred adını vermişti.

Keşfe hazırlanmak için elimin altındaki eski haritaları aldım. Nehir güçlükle belli oluyordu; haritanın üstünde, belli belirsiz bir işaret gibi akıyordu.
Ama bir keresinde, eski haritalarda şehri çevreleyen yüz kadar küçük şehircik bulmuştum. Birkaç ev ve bir iki maden ocağı girişi vardı içlerinde yalnızca ve hepsi de maden şirketine aitti. Her şehirde, dedi Fritzi, ne varsa maden ocağına aitti: Polis mesela, maden ocağı polisiydi; asli işleri, orada yaşayanları değil kömürü korumaktı. Bu şehirlerden birini gördüm bir keresinde. Adı Wärgl'di.

Wärgl'e vardığımda, biraz daha yorgun bir şekilde, motosikletimi bir garajın yanına koydum. Ansburg'un Wärgl'den çok da uzak olmadığını şimdi görüyordum; ortada hafif bir sis bulutu salınıyordu. Yoldaki çatalın birinde, sağımdan bana doğru gelen arabayı az kalsın fark etmiyordum.

Kimse yoktu. Az sayıdaki Wärgl evinin etrafını birkaç adımda dolandım; her yerlerini otlar bürümüştü, odaları bomboştu. Etrafa elektronik bir uğultu hâkimdi. Bir zamanlar maden şirketinin idari binası olan yerin merdivenlerine oturdum. Geriye sadece, iki telle asılmış tabelası kalmıştı: *L.A. Rilken Madencilik*. Buradan ne beklemiştim ki? Wärgl! Şehrin bitim noktasında, ince bir kilise kulesi misali yükselen bir trafo istasyonu vardı.

Garajın orada, yol ayrımında bana neredeyse çarpacak olan arabayı gördüm; içinden biri iniyordu. Adı Robert Selbig'di. Eski madencilerden.

"Bir taşıma bandı vardı, o da yükleme hunisiyle ikinci bir banda bağlanmıştı; hepsi bu. Huninin tepesinde oturur, aşağı bakarak kömürleri izlerdim. Günde sekiz saat. Birikme oldu mu ilk bandı durdururdum. Bazen uyuyakalırdım. Bazen ancak, kömürler oturduğum kabinin üstüne yığılmaya başladığında uyanırdım. Bazen de uyanmazdım. Ama bazen uyanırdım. Bazen umudumu yitirirdim, çünkü neredeyse hep bir başımaydım. Bazen taşıma bantlarından biri tutuşurdu. Bazen bir levyeyle, adam boyundaki kömürleri boşluğa iteklerdim."

Peki sonra ne yaptınız Bay Selbig? Madenciliği bıraktıktan sonra yani?

"Kendimi perakende işine verdim."

Şimdi mutlu musunuz Bay Selbig?

"Aslında ben... hayatım boyunca bir tek müziğe ilgi duydum."

Buenaventura adında bir nehir duydunuz mu hiç?

"Hayır. Yine de, bu isim belli belirsiz anıları harekete geçiriyor. Neredeyse tamamen unuttuğum öyle çok şey var ki. Bazen aklıma geliyorlar. Santa Barbara balıkçılarının isyanı, güneşli havalarda, taşmış madenlerin üzerindeki yük gemileri, karımın sandalın birinde söylediği şarkılar..."

Bu uzun yaz günlerinde, yük gemileri hakkında çok okudum; böylesi bir yerdeki gemiler, bana sadece karaya oturmuş araçlar gibi geliyordu, nefes alan devasa hayvanlar gibi. Yelkenleri esintiye karşı hafif hafif çırpınıyordu.

Balık yemek istiyordum, hatta tam olarak ringa balığı sarması. Ringaları tahtanın üstüne koyup hardala bulamak istiyordum. Salatalık, soğan, kapari. Damak zevkine göre ardıç tohumu, karanfil, karabiber.

Sabah her zamankinden daha erken bir vakitte mutfak masasına oturdum ve ekmeğinin üstüne salam dizmekle meşgul baba Heribert Stein'a bu önerimden bahsettim. Fritzi karanlık köşesinde, merakla oturuyordu.
Hayır, dedi H. Stein, teyakkuz halindeki bu şehrin bütçesine balık dâhil değildi.
Babanın elleri, açık bir şekilde masanın üstünde duruyordu. Fritzi gözlerinin üstüne düşmüş saçlarını geriye attı.
Her sabah bir parça balık yenmeli, dedim, bu bence güzel olur. Fritzi başını salladı: Ringa balığını yatırıp küçük salatalık parçalarına sararız, sonra da onları minik bir şişe geçiririz.
Söyleyeceğiniz başka bir şey var mı? diye sordu H. Stein.
Yok, dedim.
H. Stein ayağa kalktı.

Ama bir keresinde şunu da demiştim: Bu devasa topraklarda, hiç olmadı birkaç patates yetişseymiş, fena olmazmış.
Emniyet amiri H. Stein, arazinin boyutunu ölçecekmiş gibi

gözlerini yummuş ve şöyle demişti: Ne yapalım? Elimizde bunlar var. Daha ne kadar yakınacaksın?
(Belki birkaç kez daha.)

Ve evler çökmeye başladığında, yanıp kül olduğunda ve yüzyıllardır önlerinde duran ağaçlar da onlara katıldığında ve sonra arabalar aniden çatlakların içine gömüldüğünde, tekerlekleri katranla kaynaşıp toprağa karıştığında, zemin çöktüğünde, duman ve buhar haftalar boyu görüş alanını kapattığında...
Pekâlâ, dedi H. Stein, başka?
Fritzi sesini çıkarmadı.

Eski Yapıların Belirli Parçalarından Kaçınılması ya da Bütünüyle Çıkarılması adlı kitap Hirsch ve Elm tarafından yazıldı ve 1951 yılında Torino'da yayımlandı. Kitap arabaların ilkyardım çantalarında saklanıyordu. Kapaktaki resimde Hirsch ve Elm birer şapka takıyordu; biri yirmi dört diğeri yirmi yedi yaşındayken İtalya'ya gitmiş iki genç Kanadalıydı bunlar. Kitabın içindeki tanıtım metninde yazanlara göre Torino Üniversitesi'nde 'statik ve dinamik' okumuş, daha sonra da bir sürü şey inşa etmişlerdi: Hölltobel'daki müthiş kemerli köprü, Kanada'da trenler için birçok çelik asma köprü ve özellikle de, yine tanıtım metnine göre,
Rose-Blixt Geçidi,
Yeni Turnpike Köprüsü.
Ayrıca Avrupa'da da,
Hotzentötz Köprüsü,
Weberschlucht Köprüsü,
ve ismi verilmeyen bir yerde (İtalya?) kemerli bir köprü, tanıtım metninde yazana göre
Ponte sul fiume Bonaventura.

Salonda bulduğum İtalya haritalarında Bonaventura Nehri'ni aradım. Belki de, diye düşündüm sonra, belki de hepsi bir yanlış anlaşılmadan ibarettir. Belki de J.C. Le-Mont, nehrin adını İtalya yerine yanlışlıkla başka bir haritanın üzerine iliştirmiştir.

Kendime bir kahve koydum. Mutfağın içinde bir aşağı bir yukarı yürüyor, düşünüp duruyordum. Kitabı aldım

* İtalyanca, *Bonaventura Nehri Köprüsü.*

ve Hirsch ve Elm'in arka kapaktaki resimlerine baktım. Hirsch iki parmağıyla şapkasının kenarını dürtüyordu, üzerinde açık renkli bir gömlek vardı. Elm ise daha arkada, Torino'daki bir evin duvarına dayanmış, gülüyordu.

Ponte sul fiume Bonaventura.

O gün H. Stein'a, Hirsch ve elbette Elm'i sorduğumda, elimdeki kitaba polisvari bir hareketle el koyup onu karakolun arkasındaki kor halindeki kontrplak yığınına fırlattı.

Fritzi omuzlarını silkti. Elvis Hirsch mi?

H. Stein, *Eski Yapıların Belirli Parçalarından Kaçınılması ya da Bütünüyle Çıkarılması* iyice alevlenene kadar ayağıyla yığını eşeledi durdu.

Köprü, akan ya da duran suyun üzerinden öte tarafa geçilmesine olanak sağlayan bir düzenektir. Boğazlar, vadiler, trafik akışının yoğun olduğu caddeler, ovalar, uçurumlar ve tren rayları da köprüler vasıtasıyla aşılabilir. Söz konusu yapının köprü olarak nitelendirilebilmesi için iki ayağı arasındaki mesafenin en az iki metre olması gerekmektedir.

Erika Gerste'yi arasana, dedi Fritzi.

Bayan Gerste, bu soruların onu fena halde yorduğunu söylemişti. Yine de aradım.

Bayan Gerste, dedim ahizeye doğru...

"Elvis Hirsch bir kasket takıyor ve üstünde *M.İ.G.M.* yazan minik bir malzeme çantasının içinde bir alet taşıyordu. Eric Elm'in elinde hiçbir şey yoktu; ama makinenin ibrelerinden birinin sensör bağlantısını yaparken, taşıma çantasına el yazısıyla iliştirilmiş harflerin ne anlama geldiğini dostane bir dille açıklıyordu, *Maden İşleri Genel Müdürlüğü,* yani işte, *arazi güvenliği, jeopolitik* ve *jeostratejik* menfaat meseleleri falan.
Bu adamlar..."

Elm ve Hirsch.

"...yani Elm ve Hirsch, Oberfeld Şehri'nden gelmişlerdi; bazı düğmeleri ayarlayıp makineyi çalıştırdılar. Onlarla benzin istasyonunda karşılaştım... aşağıda, kavşağın güney tarafında. Yer altındaki depoda hâlâ büyük ölçüde akaryakıt olduğundan, zemin sıcaklığının periyodik olarak ölçülmesi zorunluydu, Elm böyle düşünüyordu. Hirsch makinenin önünde diz çöktüğünde Elm sondayı yere sapladı.
Bu adamlar... ah, demem o ki... bu adamlar mühendisti, köprü inşa ediyorlardı. Ama sonra onları, bakayım doğru kelimeleri hatırlayabilecek miyim, sonra onları meslekten men ettiler, çünkü... çünkü onların komünist olduklarından şüpheleniyorlardı. Evet, İtalya'da bulaşmışlardı buna... sonra bir de şu yasak geldi tabii, komünist şeyler... komünist köprüler yapmaları yasaklandı. Bu

yüzden de, bildiğim kadarıyla elbette, Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne girmişlerdi."

LES *RECHERCHES MINIERES* AU SAHARA*

Maden havzasında gezindim; aklım Bayan Gerste'de, adım adım ilerledim. Kapkara borulardan tüten duman gözlerimin içini dolduruyordu. Nerede olduğumdan bihaberdim. Rüzgâr üstümde, gökyüzünde salınıyordu.

LES *RECHERCHES MINIERES* AU SAHARA

Gezindim, adım adım ilerledim ve etrafım maden havzası tarafından sarıldı.

Çok yalnızdım, kendime bunu bir kez olsun söylemeliydim, ama sadece bir kez. Ben de söyledim; hem kendime hem de siyah dalları bacaklarımı okşayan çalılıklara.

Ve kimse bana karşılık vermedi.

Sonra anladım ki, beni böyle ansızın yorgun kılan, zehirli gazlardı. Sonra yere uzanırken düşündüm ki, hayır, zehirli gazlar değil, beni bu hale getiren bölgenin kendisiydi. Başım ihraç kulelerinin olduğu yönü işaret ediyordu, bir bacağım çok uzakları, diğeriyse evi. Orada öylece yattım ve yüzümün dibindeki çakıllara ve toprağa yakından baktım,

AU SAHARA

* Fransızca, *Sahra Çölü'nde Maden Araştırmaları.*

Hayat, diye düşündüm, benim yer almadığım bir gösteriye benziyor. Kelimeler kendilerini, daha yeni yeni idrak ediyordu.
Neredeyse bir kör noktayım, diye düşündüm, gözlerini kapat ve görünmez ol. En azından, toprağın üstünde yatarken ve üzerimde havza ile gökyüzü varken böyle hissediyordum.
Rüzgârlar ve bilindik ufuk çizgisi.
Hortlaklar.

Bir ses daha duydum, bir polis aracının yanımdan ağır ağır geçip gittiğini gördüm. Dünckel camdan bana baktı, sonra gaza basıp uzaklaştı. Kimse ayağa kalkmama yardım etmedi. Kimse bana yardım etmiyor, diye düşündüm. Kollarım, kendilerini yukarı kaldıramayacak kadar ağırdı.

Çok yorgundum ve sonra uyuyakaldım.

Yazın ilerleyen günlerinde, dosya dolaplarından jeolojik ve coğrafi bulguları çıkardım.

En büyük antrasit damarlarından biri şehrin aşağı kısmında bulunuyordu ve adı da şöyleydi: Mamut Damarı.
Şehrin aşağı kısmında dört ana damar, Buck, Yedibacak, Knievel ve Mamut; iç içe geçen çanaklar gibi dizilmişti. En altta Buck, en üstte Mamut vardı; her bir damarın arasındaysa yüzer metrelik taş. Kömür yatağı, şehrin güney ucuna doğru ilerliyor, tepelerde kayboluyor ve tümsekleri aşar aşmaz, St. Beinsen'in olduğu diğer tarafta tekrar ortaya çıkıyordu. (Fritzi bir keresinde, St. Beinsen'e kadar yürüyerek gitmiş, yönünü de ihraç kuleleri sayesinde bulmuştu.) Şehrin kuzeyindeki damarlar ise balta girmemiş araziye kadar uzanıyordu.
Yangın Buck Damarı'nda başlamıştı, şehrin güneyinde, bir sürü evin olduğu yerin hemen yakınında,

bir anda tutuşuveren samanlıktan çıkan alevlerin, kuvvetli rüzgârla sürüklenerek ağaç köklerini ve kovuklarını aşıp yerin üstüne çıkmış kömürleri yaktığı yerde.

Dosyaların arasında, ocaklardaki yangınlara dair bilimsel raporların kopyalarını da buldum.
Birinde, İsviçre Maden İşleri Müdürlüğü'ndeki bir bilim insanı, August M. Ray, şöyle diyordu: Maden ocaklarında çıkan yangınlar bir anda ileri, yukarı ve aşağı sıçrar; yeter ki istedikleri oksijeni bulsun. Öncü kuvvet olarak gelen sıcaklık, kömürü nemden arındırır ve bu da yangının şid-

detinin artmasını sağlar. İşte bu kadar basit. Sonra alevler, uzun zaman önce açılmış tünellerden geçer ve maden ocağını tekinsiz ve dayanıksız hale getirir. Sonuç: Genelde en dış yüzeye kadar uzanan çöküntüler.

Merdivenleri indim ve kapıyı çaldım.

Brussig açtı. Gömleğinin göğüs kısmı buruş buruştu ve ter kokuyordu. İçeri girip soruşturmama başladım. Bussig, dedim, anlaşılan o ki, yangın insan elinden...
Bussig ellerini göğsünde gezdirdi. Genç vandallar, dedi, küçük hainler, taşkın ergenler, domuzlar. Doğdukları yere gösterdikleri bu akıl almaz şiddet, bıkkınlık, hormonal bozukluk, yıkıcı tutum. Huzursuzluk!
Bussig terliyordu. Yanında memur Heller oturuyordu ve boş fişek kovanlarını dolduruyordu. O da başını salladı. *On yedi yaşındaki Eduard Pitt, ayağının altındaki yer aniden yarılınca yangının içine düşmüştü,* sonra da geberip gitmişti.

Arka odada, aynanın karşısında kendi kendine böbürlenen H. Stein'a, toplamda dokuz çöküntü olup olmadığını sordum, içlerinde...
Özellikle yangınla ilgili olarak, diye lafa girdi H. Stein, şehrin dört bir yanında toplam dokuz çöküntünün oluştuğunu söylemem gerek, insanlar buralara daha sonra çöplerini yığdı. Böylece, doğrudan tünellere ulaşma ihtimali olan bütün gedikler sıkıca kapatılmış oldu. Bu çöp yığınlarındaki yangın ihtimali hiçbir zaman ortadan kalkmadı, ama bununla özenle savaşıldı.

Karakolun önünden, bisikletiyle ebe Elisabeth K. geçti; yetenekli elleriyle beni de doğurtan ebe. Ona seslendim.
Özellikle yangınla ilgili olarak şöyle dedi: Paskalyadan önceki çarşamba günü, polis memurları düzenli aralıklarla çöpleri ateşe verdi; söz konusu dokuz çöplüğün idaresiyle ilgili şehir yönetiminin aldığı karar buydu. Kara duman çok ufak parçalar halinde kafamıza yağıyordu. Gönüllü itfaiyeciler aynı günün ilerleyen saatlerinde dokuz yangını da söndürdü. Muhtemelen yerin altında yaşlı damarlara açılan gedikler de vardı, Margarete Stein.
Gözlerim, yavaş yavaş bisikletin gidonuna tırmanan ellerindeydi. Peki ya nehir, diye sordum. Buenaventura? Ama Elisabeth bisikletine atladı ve basıp gitti. Çenesine gelen saçları rüzgârda dalgalandı.
Tabii ki beni hemen o anda tanımıştı.

Aynı gün epey bir süre, *Atlantik Adaları*'ndaki başıboş fotoğraflara baktım. Ellerini göğüslerinde birleştirmiş, beyaz, pilili elbiseli, boyunları papatyalarla dolu kızların bir fotoğrafı vardı; altında şöyle yazıyordu: *Albina Solani, St. Ignaz Kilisesi'ne giderken*. Belli ki, ilk kutsal ayinlerine gidiyorlardı.

Geniş ve şekilsiz yapısı sayesinde ayırt edilen bir yer. Ben bir yankı ararken, ne bir işaret var ne de mihenk taşı.

Fritzi, Ey Kurtarıcı. Fritzi Ramona Stein doğduğunda...

> Ben, Fritzi Stein, doğduğumda aylardan nisandı, kendinden sonraki tüm nisanlardan ve aslında kendinden sonraki tüm aylardan farksız bir nisandı. Ağır ağır toprağın üstünde sürükleniyorlardı. Bozkırların ortasında, sakat gibi yürüyorlardı, çöllerin içinden geçiyorlardı, tundraları aşıyorlardı, ne bileyim işte sanki savaştaymış ya da savaş sonrasıymış gibi bir birlik halindeydiler. Hepsi yabancıydı, ümitlerini yitirmişlerdi ve zaman da onlarla birlikte, yavaş yavaş ilerliyordu.

Ve ben, Margarete C. Stein, 25 Eylül'de doğdum. Yaz mevsiminin karanlık, fırtınanın yaklaştığı son günlerinden biriydi. Uzaklarda bir yerlerde bulutlar üst üste yığılıyor, sonra tekrar uzaklaşıyordu. Bulutlar dumanla da kaynaşıp bozuşuyor ve duman hep daha yukarılara çıkıyordu.

> Her zamanki günlerden biriydi, nehri aramak için yine yola koyulduğumuz her zamanki günlerden biri. Bulutlar yığılıyordu ve ben günün, gece gelince kendini nasıl da bir sonraki güne bıraktığına bakıyordum.

Çantayı ekmek ve konservelerle dolduruyordum, Fritzi de şarkı söylüyordu,

> Ey Kurtarıcı, cenneti yırt, yukarıdan bize doğru süzül; Ey Tanrım, cennetten süzülen bir çiy ve o çiyle birlikte aşağı Kurtarıcı dökülsün. Ey Bulutlar, parçalanın ve üstümüze yağın; bulutlar, parçalanın ve üstümüze yağın; bulutlar, parçalanın parçalanın parçalanın ve üstümüze yağın.

Birkaç tane de kitap ekledim. İkimiz de yola koyulacaktık, yine şu nehrin peşinden. Farklı yönlere ama aynı hedefe. Araba anahtarını Fritzi'nin avcuna iliştirdim. Kafamız dumanlı, karşı karşıya duruyorduk. Hadi bas git, duman kafa. Ve o, alay edercesine söylediği şarkıya devam etti,

> Yeryüzü açıl, açıl ey yeryüzü, açıl ki dağlar vadiler hepsi yeşillensin, Ey Yeryüzü izin ver bu çiçek açılsın, Ey Kurtarıcı, yeryüzünden dışarı çık. İşte şarkım böyleydi.

Yerbilimci Marie-Louise Steinhauer, *Büyük Çöller Üzerine* adlı el kitabında şöyle yazar: Çöl oluşumu (çölleşme) genellikle, bölgenin yapısına uygun olmayan işlemler ile doğrudan ilişkilidir; ayrıca sıklıkla yapılan bir başka hata da, yanlış sulama uygulamalarıdır.

Çin'deki çöller her geçen yıl daha da genişlemekte; Pekin, kum fırtınalarıyla mücadele etmektedir.

Bir çöl şehri olan Las Vegas'taki Bellagio Hotel'in önünde, sekiz hektarlık yapay bir göl yer alır. Fıskiyelerden, *Ecstasy of Gold, Viva Las Vegas* ve *Hey, Big Spender* şarkılarının melodileri göğe yükselir.

Aral Gölü eskiden kedibalıkları ve mersinbalıklarıyla doluymuş. Kıyısında keçiler, kurtlar, antiloplar ve fareler yaşarmış. Bugün, o eski sahiller yerlerini şimdi çöle bırakmış.

Fritzi spor çantasını aldı, ben sırt çantamı koluma taktım. Polislerin dünyadan haberi yoktu; evin duvarına yaslanmış, aptal aptal gülmekle meşgullerdi, üstlerinde her zamanki kömürden gökyüzü... Sakin bir geceydi, her plana uygun bir gece, diye düşündüm ve yola çıktım. Yanımdaki Fritzi'ye şöyle bir baktım, hemen sonra o da sert bir virajdan dönüp gözden kayboldu.

> Margerete sırt çantasını taşıyordu, ben spor çantasını almıştım. Bir nisan ayında doğmuşum. Bana çok tuhaf geliyor: Anne, karakol revirindeki katlanan yatakta yatıyor. Yanındaki memurların canları sıkkın; televizyonun sesini açıyorlar ve ekranın üstünden bir önceki akşamın derinliklerine bakıyorlar. Bir yandan da kadının çığlıklarını dinliyorlar; emniyet amirinin, hiç tereddüt etmeden çocuğunu dünyaya getirmekte olan karısının çığlıklarını. Emniyet amiri hemen yanında durup kaşlarını çatarken seyrek saçları ve kanlı kafasıyla, çocuğu karısının baldırları arasında beliriyor; onun ne kadar büyük, evet epey bir büyük –ne de olsa vücutta fazla uzun kalıp gelişmişti, o yüzden de bir hayli büyük, evet büyük ve de ağır çıkmıştı– olduğunu görünce de, sadece bir anlığına, ufacık da olsa bir umutsuzluğa kapılıyor.

Fritzi benim aksime epey bir uyumuştu. Genç ebe Elisabeth, bebek koca kafasıyla kadının karnını yırtmasın diye çıplak ellerini korkusuzca uzatıp çocuğu kadından çekip almıştı. Bana öyle geliyor ki, bu Fritzi denen çocuğu bir

nisan ayında doğurmak, annenin sondan ikinci kararıydı; sonuncusu ise belli ki kasım ayında şehri terk etmekti.

> Belki de benim şimdi yaptığım gibi, arabasını tarlalara sürmüştür. Belki o da yönünü rüzgâra ve havaya göre bulmuştur; tıpkı bir kaptan gibi, öylece körü körüne, dosdoğru gitmiştir,

öylece, dosdoğru gideyim, diye düşünmüştür. Annem Ukraynalı bir diplomattı, annem Reno şehrinde bir kumarhane soydu, Rusya'da coğrafya okudu, Nepal'deki gerillalarla şarkı söyledi, kemendiyle üç yüz bizon yakaladı ve kalplerini çıplak elleriyle göğüslerinden ayırdı, o kalpler ki serin güz havasında sıcak sıcak atıyorlardı.

> Belki o da bir kasım ayında arabasını tarlalara sürmüştür. Belki arada bir dikiz aynasından arkaya bakmıştır da gerideki her şey karanlığa karışmıştır, hiçbir itiraz olmadan her şeyi terk etmiştir; evini de, karakolun üstündeki o apartman dairesini de, emniyet amirini de, beni ve kardeşimi de.

Hiç harita yoktu, kuzeydeki maden havzasına ait hatasız tek bir harita yoktu. Hepsinde bir şeyler eksikti, hatta hepsi koca bir hatadan ibaretti; bütün o sürüp giden yollar, alçalan tepeler, aşılan köyler.

Ağır ağır bir yolu takip ettim, saatlerce, sonra yarıklar tehlikeli hale gelmeye başladı. Diplerinde yıllarca birikmiş şeyler vardı. Başlarda belki, arada bir topallayan bir geyik yavrusuydu bunlar, sonra düzenli olarak birkaç sığır, ufak tefek hayvanlar ve çöp; bölgenin eski sakinlerinden arta kalanlar. Gecenin içinde yalnızdım, kısa anlar boyunca Fritzi'yi düşündüm, onun da benim gibi uyanık ve huzursuz olmasını diledim.

> Arabayı böyle sürerken eskiden olduğumdan daha yalnızdım, hâlbuki cadde aynı caddeydi. Gözüm kuşları arıyordu, uzun zamandır bunu düşünüyordum, acaba sonunda bir kuş görmek nasıl bir his olacaktı, derinlere dalıp daireler çizdiklerinde, kaputa teğet eşzamanlı çizgiler çektiklerinde, kafamın üstünden havalara fırladıklarında onları görmek nasıl olacaktı; o alakargaları, hele de o serçeleri, serçeleri.

Annem Hemingway'di, ben de belki Don Kişot. Ve Fritzi kuzeye, Hasseldorf'a doğru ilerlerken ben sınır çizgisine gidiyordum,

güney enlemlerinin yumuşak havasında atlarımızın kuvvetlenmek için ot buldukları, bizimse kışın hışmından ve çölün şiddetinden korunduğumuz yere.

Akşam yediye doğru evler gördüm, uzun süre sonra ilk kez; caddenin kenarından, sisin arasından, sessiz yardımcılar gibi fırlayıverdiler. Yakın çevrede yine ihraç kuleleri

vardı, yine her yer sessiz sakindi. Burada ışıklar da vardı ama. Işıklandırılmış iki pompası olan bir benzin istasyonu, bir içki dükkânı, bir de hırdavatçı.

> Hasseldorf'taki evler uzun ve basitti, tekerleklerin ya da tekerlekleri olmayan aksların üstünde duruyorlardı, içlerinde birileri yaşıyordu, pencerelerden loş da olsa ışık geliyordu ve hepsi brandalarla sıkıca örtülmüştü. Arabalar yol kenarlarındaydı, çöp bidonları evlerin arasındaki ot birikintilerinin üstündeydi; bozuk bir çim biçme makinesi bir garajın yanında, hemen araba lastiklerinin bitişiğinde boylu boyunca yatıyordu.

İşte bu, devam etmek demek, diye düşündüm, devam etmenin ilk kısmı. Orada, bir zamanlar olduğum yerde, geldiğim yerde, her şey öylesine terk edilmiş görünüyordu ki.

> Akşam saat yedi, boyun eğen bir hayvan gibi!

Benzin istasyonunun önündeki kaldırıma oturdum ve sandviçimi yedim, bir yandan da Hemingway'i düşündüm. Bir levhanın üstünde *Boş Oda* yazıyordu. Karanlığın içinde karavanların silüetlerini gördüm, her yer sakindi, bazen bir televizyonun mavi ışığı yansıyordu.

> Akşam saat yedi!

Benzinci Ernst Thal, bu torflu topraklarda oturduğunu söyledi. Bütün odalar boşmuş. Dükkânı kapatınca arkam-

daki motosiklete atladı. Düşündüm: Toprak nasıl böyle oldu? Söylesene, toprak ve diğer her şey böyle kapkarayken, şu torf işi nasıl oldu? Senin geldiğin yerlerde durum nasıl? Toprağın kapkara ve gayet verimsiz olduğu yerlere göre nasıl? Motorunun rüzgârında benzinci, torf insanı yaşlandırıyor, dedi, tüm düzlemler ve katmanlar, hepsi yaşlanıyor.

Fritzi! Tepenin birkaç yüz metre ilerisinde orman başlıyor, dedi Ernst Thal evin arkasında, tavanın içine üç tane yumurta kırarken. Orman, boş arazinin sınırını belirler. Burada bir su bölümü çizgisi vardır; burada, bir zaman dilimi biter, diğeri başlar.
Sınır hattı.
Konuştukça huzuru kaçtı. Yarın yine gündüz gözüyle evin arkasında yayılmış halde bulacağı, ancak şimdi kapkaranlık olan ormanı düşünmek, onu aniden endişelendirmişti. Bir çeşit nehir ormanı. Masaya iki tabak koydu. Zeminin büyük kısmı suyun altında; bitki örtüsü ve hayvan dünyasına dokunulmamış. Ayılar bile çalılıkların arasından dolaşmak zorunda. Gülümsedi. Hadi yiyelim, dedi.

> Hasseldorf da aynı şekilde terk edilmişti. Sadece bir tane karavan alanı vardı, o kadar. Tavanları düz karavanlar, beyaza boyalı, kırmızılı beyazlı pencere pervazları, içleri karanlık, koyu renkli ahşap döşemeler, küçük pencereler, yumuşacık, çamur yeşili halıfleksler. Tepelerinde, erkenci güz rüzgârlarında hafif hafif titreyen çanak antenler.

Fritzi. Çam yeşilini köknar yeşiliyle, herhangi bir ağacın yeşiliyle ya da herhangi başka bir yeşille karıştırmamak gerek. Sabahın erken saatlerinde ormanın içinde dolandım; ince dallar, yüzümü yalayıp tenimi tırmalamakla tehdit etti beni, yapraklarıyla saçımı okşadı. Nehir yatağını arıyordum. Sık çalıların arasından sınır boyunca ilerledim, pencereleri sımsıkı kapalı kulübenin önünden izleri takip ettim ve patikaları aştım ve yabani ormanın içlerine kadar sokuldum. Ormandan çıktıktan sonra, sınır hattına ayak basıp ayakkabımdaki toprak kalıntılarını silkelerken, bana odasını kiralayan benzinci Ernst Thal pencerede oturmuş kahve içiyordu. Sırtında el örgüsü bir hırka vardı ve bir yandan da kitap okuyordu, erken yaşlanmış bir adam gibi görünüyordu, oysa henüz yirmi beş yaşında bile değildi. Ona baktım. Biraz nefessiz kalmıştım; aklımsa hâlâ ormanın içindeki köknarlar, alakargalar ve bir karacanın kopmuş boynuzundaydı.

Uyurken, üçgen çatı üstümde eğilip bükülüyordu. Tepedeki pencereden gelen bir parça ışık odanın köşesini aydınlatıyor, bu bir şekilde hiçbir anımı canlandırmıyor, bana hiçbir şey hatırlatmıyordu; tıpkı duvarlardaki budak izleri ya da elimi camlarına bastırdıktan sonra çıkan parmak izlerimin üstünden yavaş yavaş kaybolduğu pencereler gibi.

Sonra Ernst Tahl mutfağında oturdu ve yazdı. Kendisine karşı olan her şeyi yazdı. Kalemi sol eliyle tutup yazdıklarını kâğıdın derinliklerine kazımak ister gibi yazdı. Belki de bu yüzden, defterini saatler önce kapatmış olmasına rağmen, onu saran bu halsizlik ve üstüne kapaklanan ve yavaş yavaş vücudunu ele geçiren bitkin endişe hali devam ediyordu.
Masaya oturdum.

> Böyle bir ev, Margarete, tornavidayla bir araya getirilir. Kışın pencerelerin önüne ve aşağıdaki odanın zeminiyle yer arasına naylon brandalar gerilir, aksi halde küçük hayvanlar evin altına gelip orada ölüverir ve tamamen çürüyene kadar orada kalır.
> Buraya geri döndüler. Ve evleri çöktüğünde, yarıklar binaların önünde açılıp evleri tamamen çöktüğünde de burada kaldılar, evlerinin yerine karavan koydular. Bir de bir köpek aldılar. Pencerelere naylon branda gerdiler.
> Sadece kiliseyi yeniden yaptılar, yeniden ve bir kere daha. Son bir güçle onu ayağa kaldırdılar.

Ernst, mürver meyvelerini saplarından ayırdı; elleri kırmızıya bulanmıştı. Evin yarısı hep gölgede kalıyor, dedim ona. Başını ellerine yasladı.

Ev, ormanla boş arazinin sınırının yakınlarındaydı Fritzi, dağın tepesi çok sivriydi ve mutfakta bir masa vardı, masaya oturduk ve mürverleri pişirmeye koyulduk, anlaya-

madığımız şeyse neyi yanlış yaptığımızdı. Kırmızı, koyu kıvamlı sıvı tencerenin kenarından taşıyordu. Ernst bitkin bir şekilde kendini kanepeye bıraktı, nefes alıp verirken tüm vücudu sarsılıyordu.

Ev sınırın yakınlarındaydı, biz içinde okuyorduk. Ernst şu cümleyi seviyordu: *Haydut her gün bir aslan kalbi getiriyordu.*

Sarmaşık karşımdaydı, onu takip ettim. Sarmaşık, bir kısmının gölgede kalmasını seviyordu, *Bitkiler*'in birinci cildinde okumuştum. Ormanları aştım, taşların ve köklerin üstüne çıktım, bir dalın altında eğildim. Kuru yapraklar devam etmeyi güçleştiriyor, dört bir yandan inatla çıkıveriyordu.

> Yol, sandığımızdan öteye gidiyordu. Günlerce sürecek araba yolculukları beni bekliyordu. Bir orman, bir yerleşim yeri, upuzun mesafeler boyunca göz alabildiğine açıklık. Maden bölgesini gözden yitirdim, hatta büyük bir hızla unuttum. Bana buraların yok olup gittiğini söylediler, bunun boşa çaba olduğunu, bir deney uğruna buraların yitip gittiğini, arazinin de insanların da yorgun düştüğünü söylediler.

Ernst Thal'i bitap vücuduyla yatakta yatarken buldum, bir koltukta buldum, evin önündeki alanda buldum. Yazmaktan değil, dedi, buranın kendisinden. Sonra hafifçe gülümsedi ve omuzlarını bir battaniyeyle örttü.

Etrafım aslanlar ve kaplanlar, panterler, ayılar ve bizonlar, antiloplar, geyikler ve yabandomuzlarıyla çevrili halde, dağlara gittim ve ormanlara daldım.

> Margarete, tek bulabildiğim şu oldu: Bir ormanla bir yerleşim yeri arasında, içinde tek bir kuşun bulunduğu küçük bir akarsu var. Kuş, eğik bir şekilde sudan çıkan bir dalın üstüne tünemiş. Arada bir, kısa süreliğine kafasını oynatıyor, sonra yeniden sessizliğe gömülüyor.

Fritzi, bir tarafı gölgede kalan müstakil evde, kahverengi ciltli, sırtında altın rengi harflerle *Bruckner* ve *Gençliğin Hastalığı* yazılı ince bir kitap var. Onu elime aldığımda Ernst Thal evin önündeki bankta yatıyordu. Hastaydı. Artık ölmeliyim, deyip gülmüştü. Gençlik hastalanmıştı ama bu hastalığın sorumlusu kendisi değildi.
Kitapta gençliğin hastalığını okudum. Kitabı Ernst Thal'in annesi bırakmıştı. *İnsan kaçmaz.* Ve *Beni asıl ilgilendiren ahlaki kurallar*. Bu cümleler, 1928 yılında yaşamış bir gencin ağzından.

> Kaçış, benim ait olduğum yer. Annemi örnek alarak kırların arasından geçip kaçtım; varıp varabildiğim yer ise ancak Hasseldorf oldu. Ve nehre dair tek bir iz bile yok.

Burada, ormanın sınırındaki bu evde kendime yiyecek ve kalacak yer buldum. Ben nehri sordum, karşılığı üç beş fısıltı oldu.

Buranın geçmişsizliğinin bir sebebi var mı? Sadece bir maden havzası oluşunun ve kuzeydeki merkezinden dış kenarlarına kadar içinde ilerlediğim hattın bir sebebi var mı? Artık geri dönüyorum.

Artık geri dönüyorum. Benzinci Ernst Thal, evin önündeki bankta uyuyor.

Belkenburg'ta da otuz yıl önce bir maden yangını çıkmış. Yataklar, sandalyeler, kıyafetler ve bir zamanlar fırtınanın getirdiği kolayca tutuşabilen çerçöple dolu çukurun biri alev almış.

Yola çıkmadan kısa süre önce Ernst Thal'le birlikte olası cümlelerin listesini yaptık.
Bir geçmiş var elbette, ama tanrım, bilmiyoruz ki nerede.
Anneler nerede?
Dolapta mürver şırası.
1928'den beri neler oldu?
Şimdi neler oluyor?
Orman demek dışarısı demek.
Gençlik ve bu bölge, şu anda eşit mi?
Kızılçamlar ve alakargalar adına! Boynuzları kopmuş karacalar adına, nerede bu nehir?

İşte bu kadar beyler, ejderha geldi![6]

Bölgedeki bulgularla, Hasseldorf'ta geçirilen zamanla ve sınır hattının yakınlarıyla ilgili rapor.
Geri döndüğümde rüzgâr karakoldan öteye uğuldayarak esiyor, bir yerlerde radyo çalıyordu. Sırtımda çantayla eve girdim.

Her şey eskisi gibiydi.
Fritzi mutfakta oturuyordu. Sesini çoktan işitmiştim bile: Hasseldorf ve çevresiyle ilgili rapor, dedi. Orada hiçbir şey yok. Her şey toz toprak. Eğri büğrü, kendi kendine katlanan bir bank. Tilkilerin ele geçirdiği birkaç çöp kutusu. Ve geri döndükten sonra, diye devam etti, birkaç polisle televizyon seyrediyorum ve artık başka yerlerde, başka enlemlerde ne olup bittiğini biliyorum. Olan biten bir sürü şey var ve hiçbiri benimle alakalı değil, diyor haber spikeri de polisler de. Ama geçenlerde burada da alakargalar uçtu. Alakargalar, denizsiz yerlerin martılarıdır.

O anda, benzinci Ernst Thal'in de belli bir Buenaventura Durruti'den bahsettiğini hatırladım.

Durup durup baştan başlamak dışında bir şey kalmamıştı elimizde. Ölmüş hayvanlarla birlikte evin içinde bir odadan diğerine endişeli bir şekilde gidip geliyorduk.

Kronometrem ve barometrem büyük tehlike altında. Tek bir katırın tökezlemesi her şeyi mahvedebilir.[7]

Fritzi küvetin içinde gözden kayboldu; bense mutfak penceresinden, park yerinde oturan Henrik, Dünckel ve Schroeder'i ve sigara içen Zigarillos'u izliyordum. Heller bir süpürgeyle, arabasındaki pisliği temizliyordu.
Karanlıkta kalan köşeye oturdum. Burada, bu çölün ortasında bile, nehrin hafif şırıltısını duyabiliyordum. Çok yakınlardan geçmiş gitmiş olmalıydı, St. Beinsen ve Wärgl, Hasseldorf, Ansburg ve sınırın arasında bir yerlerden. Benzinci Ernst Thal'in dediğine göre bazı nehirler bir yerde kuruyup başka bir yerde tekrar ortaya çıkarmış. Bunlar, düdenler vasıtasıyla yeraltındaki karstik çukurlara ve dolambaçlı mağaralara dolar, sonra Çin Denizi'ne varırlarmış. Güneybatıya doğru yol alıp bir kamp yerinin yakınından geçer, havaalanının hemen bitiminde yeniden yüzeye çıkarlarmış.

Belki Rosa Stein, yani anne, nehri daha derinlere dalmadan görmüştür. Belki de tekrar ortaya çıktığı yeri bir köprünün üzerinden izlemiştir, kim bilir?
Ukraynalı diplomat Rosa Stein.

Kahve koydum ve küvetten gelen su sesine kulak kesildim. Daktiloya bir kâğıt daha yerleştirdim.

Rosa Stein sadece bir maceraperest değil, bir vahşi hayvan avcısı ve bir açık deniz balıkçısıydı. Rusya'da mühendislik ve devrimleri okudu; Reno'da bir kumarhane soydu ve o parayla bir yük gemisi aldı.

Fritzi koridorda ayakkabılarının bağcıklarını bağlıyordu. Bana öyle geliyor ki, diye seslendi kapıya doğru, annem River Forest, Illinois'de.

Rosa Stein, bir 5 Ocak günü, River Forest, Illinois'deki, önünde yabanmersini fundalığı bulunan verandalı bir evde doğdu; Oak Park'taki 339 Kuzey Oak Park Caddesi'nin birkaç blok uzağında. Illinois, annemden önce Ernest Hemingway'in de doğduğu yerdi; Şikago'dan gelen bir tren, rüzgârını River Forest'taki eve üfleyerek köprülerin üzerinden gider dururdu.

Amerika kıtasında zar zor geçinen, operet işindeki iki protestan anglosaksonun kızıydı. Fakat annemizde hazine avcılarının, desperadoların ruhu vardı. Geceleri, amansız hırsız Butch Cassidy'nin, Pinkertonlı dedektiflerden kaçmak için hareket halindeki Pasifik Birliği trenine atladığı sahneleri hayal ederdi durmadan.

Söylenenlere göre Butch Cassidy ölmüş, dedi Fritzi. 1908'de, Tupiza yakınlarında, Bolivya'nın maden köyü San Vicente'de, A. Maden Şirketi'nin kasasını patlattığı son büyük vurgunundan hemen sonra ölmüş.

Geceleri Cassidy'yi düşünen genç Rosa Stein böylece yola çıktı. Trene atlayıp Şikago'ya gitti. Sonra buraya gelip çocuklarını doğurdu. Cassidy'nin hiç yapmadığı bir şeydi bu.
Cassidy'nin hiç yapmadığı bir şeydi bu:
Atını bir başkasıyla değiştirdi. Sundance Kid'e ihanet etti.
Taraf değiştirdi.
Oysa Cassidy, asla polisin tarafına geçmemişti.

Fritzi güldü. Ayakta kahve içiyordu. Bugün Usten'a gideceğim, dedi, orada bir nehir yatağında fosil arayan arkeolog Norma J. ile konuşacağım. Sandalyeye asılı montunu aldı.

Rosa Stein, yirmi bir yaşında bir gemi mutfağının şef aşçısı olmuş genç bir İskoç. Çocuk korsan Redleg ve otuz beş deniz haydusuyla birlikte durmaksızın doğuya, Çin'e kadar gitti. Orada, daha sonra onu Amerika'ya götürecek afyon işinin başına geçti. Ve Amerika'da, yeni nişanlısının çocuklarını bir kara parçasında doğurabilmek için mecburen demir attı.

Rosa Stein; söz konusu şehrimizde doğan ve oradan dışarı adımını atmamış olan kadın. Rosa Stein; yeraltındaki yangın henüz başlamamışken, gelişmekte olan bölgenin bozulmamış son yıllarının şahidi; babası, yerde açılan bir çatlağın içinde henüz yitip gitmeden beşinci doğum gününü kutlayan kız. Rosa Stein; annesi onu, kendinden emin ve güçlü bulduğu emniyet amiri Heribert Stein'a vermeden önce, bu verimsiz topraklarda çocuk doğurmamış kadın.

Rosa Stein, Hemingway'di.

Bir eylül akşamı Elisabeth Korn'u ziyaret ettim. Evin bütün pencereleri koyu renkli kalın kumaşlarla kapatılmıştı. Evine giden merdivenleri tırmandım ve içi boş odaları geçtim. Duvarlarda çivi ve çerçeve izleri vardı. Yer ayaklarımızın altında hafif hafif gıcırdıyordu. Oda, sıra sıra kitaplarla, kitap üstüne kitaplarla, Elisabeth'in bunca yıldır okumuş olduğu bir sürü kitapla kaplıydı.
Pencereleri neden kapattın, diye sordum ona. Elisabeth bir parça geri çekildi. Fritzi nerede, dedi, Usten'da, dedim. O da bir yandan kafasını sallarken bir yandan da babamızın bundan haberdar olup olmadığını sordu.
Elisabeth'in oturma odasındaki kitapları seyre koyuldum. *Kadının Soylu Edimleri veya Kadın Cesaretinin ve Erdeminin Örnekleri.*

Fritzi Usten'da bir nehrin izlerini arıyor, dedim, bu yüzden orada kamp kuran arkeolog Norma J. ile konuşmak istiyor. Elisabeth kollarını göğsünde birleştirdi; birden ne kadar da yaşlı görünmüştü.
Nehir, dedi, Buenaventura, Bonaventura, talihli esinti, iyi şanlar... onu duydum. Annem nehirlerin bir çökme çukuruyla sıklıkla kaybolduklarını söylemişti. Yoksa o eski kütüphaneci Bayan Gerste mi söylemişti? Öylece yeraltına çekiliyorlar. Evet, dedi, böyle hatırlıyorum.
Çıkıp gittim.

Ama tamamen değil, diye arkamdan seslendi ben merdivenleri inerken. Bazen onlarca yıl, bazen sonsuzluk kadar uzun yıllar sonra, ama illa ki bir zaman, tekrar ortaya çıkıyorlar.

Elisabeth Korn'un kocası Hansjakob, ölmeden önce uzun süre matbaanın yanındaki kulübede kalmış. Kendisine verilen mecburi bölge polisliği görevi, kalbine mal olmuş. Elisabeth Korn'u da birkaç sefer, üç koyunuyla birlikte kulübenin zemininde yatarken görenler çıkmış.

Hansjakob'un ölümünden sonra, Elisabeth Korn kulübenin tahtalarını elleriyle tek tek sökmüş ve alevlerin içine atmış.

Moskova'da Kremlin'in kulelerindeki haçlar söküldü.

İlk merak ettiğim, Afrika'da atların olup olmadığıydı. Walter Mittelholzer, Kilimanjaro'nun üstünden uçarken hiç at görmüş müydü acaba? Savanın ortasında duran bir aygır çarpmış mıydı gözüne ya da engin çölün ortasında dikilen bir at? Fokker'iyle ona doğru giderken, Haile Selassie[8] de genç kısrağının üstünde İsviçreli pilota mı koşuyordu?

J.C. Le-Mont nehrin varlığına inanıyordu ve kış ortasından önce nehre erişip mevsimi orada geçirmeyi planlıyordu.

Burada atları maden ocaklarına sokarlardı; onlar da, artık çok da bir önemi kalmayan hayatlarının sonuna kadar orada kalırlardı. Onlarınki daha çok, bitmek bilmeyen gecenin içindeki hayali bir gündüzü yaşamaktı.
Kitaplarda Bataille'ı buldum, yaşlı bir maden ocağı atı. *Bataille ocaktaki en yaşlı attı*, diyordu kitapta. Ve Bataille on bir yıl boyunca tünellere girip çıktı, burun delikleri bazen ocağın sert duvarlarını yalayıp geçti. Karanlığın içindeki gözleri bir yırtıcı hayvan misali bakıyordu.[9]

Fritzi, Usten'da bir at buldu. Çalılıkların arasından çıkıp tepeye çıkmıştı, Fritzi de onu gevşek ve neredeyse renksiz yularından tutup Usten'dan kavşağa kadar tepe aşağı götürmüştü; trafik lambasında beklerken, rüzgârda uçuşan bir kâğıt parçası atı korkutmuştu.

Ona Bataille adından bahsettim; Fritzi de bana, bu ismin Afrika çöllerindeki muhtemelen son ata gayet uygun bir isim olduğunu söyledi.
Aklım tökezleyen katıra gitti.

Belki de atın derisiyle ilgili daha çok şey yazmalıydım, o zaman söylenmesi gereken tüm önemli şeyler söylenmiş olurdu.

Hayır, hayır! diye haykırdı Fritzi.

Hayır, hayır! diye haykırdı Fritzi ve sonra, tabii ki bu kıratın tüylerinden bahsederiz, dedi. Ve Hasseldorf yolundaki küçük çakıl taşlarından da bahsederiz. Geceden hemen önceki zamandan ve gecenin kendisinden de bahsederiz, ışığın gün içinde yer değiştirişinden ve sonbaharın gelişinden de. Akşamları pantolonlarımızın cebinde bulduğumuz notlardan ve etraftaki eski yollardan.

Evet! Eski yollardan da bahsederiz, kenarlarında çıkan en yeni çalılardan da. Şehrin kıyısında, havuzun arkasındaki yuvarlak yapraklı bodur kayından da. Bodur kayının yuvarlak yapraklarının üstündeki incecik damarlardan da. Evlerden ve kulübelerden de.

Ama bu yetmez Margarete! Bu yetmez, duyuyor musun beni?
Bu kıratın tüylerini ileride de düşünmemiz lazım. Uyandıktan hemen sonraki zamanı da konuşmalıyız, ışığın gün içinde daha iyiye dönüşmesini, bir sonraki günün gelişini, tam da bizim istediğimiz gibi olacak günün belirtilerini. Buralarda daireler çizen bir flamingoyu, bir serçeyi ve bir turnayı. Albatrosların ayaklarını ve Hemingway'in kızlarını. Arkadaşlıkları. Balıkçıların nihayet ayaklanmalarını ve gemilerin aldığı demirleri. Trambolinden zıplayıp sirk çadırının kubbesinden fırlayan sirk ayılarını. Çalıların arasına gizli gizli yuva yapan vahşi kedileri. Evin en sıcak odasında toplanmamız lazım! Buranın son olmadığını kanıtlamamız gerek! Hiçbir şeyin değiştirilemeyeceği fikrine kendimizi kaptırmamalıyız!

Eskiden beri bilinen yolların yanında, yenilerinden de bahsetmeliyiz unutulup gidenlerden de. Ve her şeyden önce nehirden konuşmalıyız, Buenaventura'dan; ta ki onu bulana kadar. O gün illa ki gelecek!

Norma Jackson (otuz bir), Usten'daki arkeolojik alanda bir çökme çukurunun varlığından söz etti. Düden, dedi Fritzi, adı düdenmiş. Her neyse. Norma Jackson, nehirlerin bazen onlarca hatta yüzlerce yıl sonra bile yeniden gün yüzüne çıkabildiklerini ve hatta eski yataklarına yerleştiklerini söyledi.
Çünkü: Düdenler suyun sadece bir kısmını tutabilirler ve ancak su seviyesi gözle görülür ölçüde azaldığında tamamını hapsedebilirler,
anlıyorsun ya:
Geçici olarak görünmemesi, yok olduğu anlamına gelmez! Bir nehrin buralar için bir zamanlar ne ifade ettiğini, şimdi ne anlama gelebileceğini ya da gelmesi gerektiğini bilen çok az kişi var artık. Buranın o nehre fazlasıyla ihtiyacı var. Su, ocaklardaki yangının büyük bir kısmını da söndürebilir. Ama dinle, kesin değil ama yine de emin gibiyim; annelerimiz, büyükannelerimiz, atalarımızın ataları,
geçmişte ne kadar nesil varsa onlardan biri işte, hızla akan o nehri gördüler. Ve kesinlikle her seferinde, en cesurlar ve büyük bir memnuniyetsizlikle öfke duyanlar, kalaslardan yapılı küçücük botlarında, akıllarında kocaman bir yelkenli hayaliyle başka başka kıyılara gidiyorlardı; orada kendilerini bekleyen insanlara kırmızı karanfiller atıyorlardı. Ve insanlar gururla, haftalar boyunca oradan oraya dolaşıyorlardı.
Hep şu baş belaları yüzünden, sinirli tipler, yaygaracılar, serseriler! Karın ağrıları! Polis onları, o nehirleri, bunlar yüzünden kayıtlardan sildi.
Hiçbir şey onları hatırlatmasın diye.

Fritzi, Norma Jackson'ın (otuz bir) yanından bir telefon numarasıyla geldi. Maden Projelendirme ve İnşaat Ofisi, Berlin. Eski bir gazetenin kenarına böyle yazmıştı. Maden Mühendisi Reinhard Fleischer. Alo alo, diye gergince seslendim ahizeye. Gökyüzündeki yoğun bulut yığını mutfak penceresinin önünden aceleyle geçip gidiyordu.

Bay Fleischer, madencilikte ne gibi tehlikeler vardır?

"Mesela grizu patlaması. Madenci yeraltındaki gazları, özellikle de, haliyle ve en iyi ihtimalle nefes alınabilir olan havayı ayrıştırır. Alıntı yapıyorum: *Grizu; hava ve özellikle metan gazı, ayrıca hidrojen ve ağır hidrokarbon gibi yanıcı gazların karışımıdır. Bu gazlar kolaylıkla, örneğin çeliğin taşa sürtmesiyle çıkan kıvılcımla alevlenebilirler.* Ve eskiden, hava ve metan gazı karışımını alevlendiren şey, madencilerin ocakları aydınlatmak için kullandıkları muhafazasız alevli lambalar olurdu genellikle. Kanaryalar sadece zehirli gazlara karşı işe yararlardı, yanıcı gazlar için aynı durum söz konusu değildi."

Bay Fleischer, peki madenciliğin başka tehlikeleri de var mı?

"Tabii ki. Madenciliğin diğer tehlikeli yanları, bu kez kendi raporlarımdan alıntılıyorum: *Taş düşmesi, kaya patlaması, gaz patlaması, çöküntüler ve kömür tozu patlamalarıdır. Boşluklardaki kaya parçalarının yer değiştirmesi sonucu, madenlerin çökmeye elverişliliği de söz konusu olabilir.*"

Kuzey maden havzası taraflarındaki çok eski bir nehrin varlığıyla ilgili herhangi bir şey duydunuz mu?

"Ee, kayıtlarıma göre, altmışlı yıllara kadar kuzey maden havzasından sadece antrasit kömürü çıkarılıyormuş. Ancak çıkan bir yangınla bölge bütünüyle kullanışsız hale gelmiş. Burada nehirle ilgili herhangi bir şey bulunmuyor. Yine de, Bayan Stein, daha eski dönemlere ait kayıtlar bende değil. O belgelere erişimim yok. Çok genel konuşmak gerekirse, ilk başta bir deniz vardı ve bu deniz önce sert toprak parçasına, sonra da kömüre dönüştü. Ardından insanlar burada çukurlar kazıp tüneller açtı ve tüm bu bölgeyi elden geçirip adına da kuzey maden havzası dedi."

Bir zamanlar bir nehrin aktığını reddetmiyorsunuz yani?

"Açıkçası bundan çekinirim! Çünkü bir denizin kalıntısı olarak, o denizle aynı zamanda ya da daha sonra, bir nehrin oluşması ihtimaller dâhilindedir. Ama tabii ki, Bayan Stein, bu resmi bir bakış açısı değil."

Teşekkürler Bay Fleischer, dedim ahizeye doğru soluk soluğa ama o çoktan kapatmıştı. Bir keresinde bir akşam vakti, yanından geçip gittiğimiz yel değirmenleri geldi aklıma. Devriye arabalarının arka ışıkları karanlığın içinde kaybolmuştu. Yel değirmenleri günlük işlerini yerine getirirken polisler muhtemelen onların varlığından bihaberdi. Hayat bizim için her şekilde böyleydi. Şüphesiz bazı şeyleri hatırlıyorduk, ama buralarda her zaman haklı olan, sadece polislerdi.

Las Vegas

Usten'daydım, Hasseldorf'a gittim, Belkenburg'a uğradım; Hinterzell, St. Beinsen ve Wildenstadt'ta dolaştım, Unterdorf'u geçip Wärgl'i turladım. Ormanların etrafından geçtim, bir kuşun çığlıklarını işittim. Wärgl'deki trafo istasyonunun uğultularının arasında Mekong'u düşündüm; Nil'i, Amazon'u, Uzun Irmak'ı, Po'yu, Mississippi'yi düşündüm. Buenaventura'nın peşindeydim.

Kafamın ütünde bir albatros uçuyordu, ama bir yere konmadı.

Güneye giden tüm yolları aştım, kuzeye varan patikaları geçtim, doğuya yürüdüm ve tabii ki batıya gittim. Fritzi de bu caddelerden geçti, Bataille'ın sırtında beni geride bıraktı, arkamdan dörtnala koştu, düzenli aralıklarla yoluma çıktı. Ormanların kenarında tesadüfen karşılaştık; çukurların en derin yerlerinde, durgun su birikintilerinde, bataklıklarda, çamurun içinde, göletlerde. İhraç kulelerinin altında, devasa maden ocağı fanlarının yanında buluştuk. Bozkır sarısı tarlalarda birbirimize veda ettik, ne de olsa nehri arıyorduk.

Ve güneş doğdu ve güneş battı, günler yavaş adımlarla geçti; önce yazdı, sonra güz, artık kıştı önümüz.

Bazen Ernst Thal'le telefonda konuşuyordum. Benzincideki işinden yorgun düşmüşe benziyordu. Benimkisi her seferinde yeni bir mağlubiyet, diyordu, burada kalan son sakinler kaba saba insanlar, araba anahtarlarıyla gözlerimi zevkle oymak istediklerinden eminim. Ben sesimi çıkarmadıkça onlar daha da hırslanıyor, haydudun tekiyim ne de olsa.
Karavanlarının koridorlarında, evlerinden geriye kalan harabelerde, özel mülklerine ait yüzlerce haçın önünde haç çıkarıyorlar, diyordu. Ben de ona, buradaki polis memurlarının bize küçümseyen gözlerle baktıklarından bahsediyordum.

Fritzi dışarıda, gevşek bir halatın yanından atıyla geçti. Atların suya karşı şaşmaz bir hisleri vardır, demişti, burun delikleri titrer ve gergin bir şekilde kafalarını ufuk çizgisine doğru uzatırlar.

Orada bir albatros uçuyordu.

Hızla giden bir atın hareketlerini, on ayrı kare halinde çizdim.

Hareket halindeki at.[10]

Sonbahar, devamında nefes darlığı getirdi. Mutfağın karanlık köşesine geçip kendime gelmeye çalıştım. Gelecek hakkında fazla düşünmüştüm belki de. Göğsümde ağrılı bir patırtı vardı, sanki içimde bir yerlerde kocaman bir saat çalışıyordu. Kitapların neredeyse hepsini okumuştum.

Fritzi etrafta dolaşırken okuyordum. Fritzi dışarıdaydı. Nehirden eser yoktu. Nehirden eser yoktu. Görünen bir nehir yoktu. Albatros kelimesini hiç andım mı? Fritzi'ye bir bakış attım. Ülke nüfusu 7.440.561 idi.
Fritzi kafasını salladı.
Fritzi ayağa kalktı. Fritzi merakla karanlık köşeye baktı. Fritzi gözünün üstüne gelen saçlarını arkaya attı. Fritzi, Ey Kurtarıcı. Araba anahtarını Fritzi'nin avcuna sıkıca bastırdım.
Fritzi mutfakta oturdu.
Fritzi koridorda ayakkabılarının bağcıklarını bağladı.
Fritzi güldü.
Rosa Stein, Hemingway'di.
Fritzi, Usten'da bir at buldu.
Fritzi kafasını salladı.

Hava artık eskisi kadar aydınlık olmuyordu. Kış, görebildiğim en uzak noktalardaydı. Seni yobaz, dedim kendi kendime, hiç Buenaventura kelimesini andın mı?

Sonra ağır ağır, merdivenlerden aşağı indim. Heller çalışma masasında oturuyordu.

Merakımdan, dedim, bir iki şey sormak istiyorum:

Soru 434/35: Arkadaşlarınıza para ya da eşya ödünç verir misiniz? Neden?

dedim ve ilk soru şöyle devam etti:
Parayla ilişkiniz nasıldır Heller? Ve ikinci sorum şu: Her şey sona erdiğinde –tıpkı buradaki gibi– tüm bu yaşananlar sürüp gitmeye devam ederken; çok şaşırtıcı, hatta aslında sinir edici ya da çok bariz değil mi? Para yani? Ve üçüncü sorum: Çok yorgunum Heller. Bundan mutlu musunuz?

Evet, dedi Heller, para yoksa aşk da yok.
Para olmasaydı bu arabayı alamazdım.
Hem ne demişler: Fakirlik kötü bir şey olmasa gerek; ama şöyle zarif bir saat de erkekliğin simgesidir.

Geçen yılın nisan ayında iki adamla bir kadın ortaya çıkmıştı. Kendilerini, adını vermedikleri bir şirketin temsilcileri olarak tanıtmışlardı. Dediklerine göre, karşılığında şehrin altında kalmış kömürleri çıkarma hakkını elde ederlerse, bu toprakları satın alıp güneyde yeni bir şehir kuracaklardı.

Geçen yılın nisan ayında iki adamla bir kadın, altın renkli paraşütleriyle gökyüzünden aşağı ağır ağır süzüldüler; yere inerlerken iskarpinlerine tek bir toz zerresi dahi konmamıştı.

Heller'le konuştuktan sonra akşam vakti dışarı çıktım. Belki de yanılmıştım. Göğüs kafesimin içindeki saat çalışmaya devam ediyordu.
Sırtımı eve verip bir taşın üstüne oturdum. Yılın ilk karının, arayışımızı sekteye uğratmasına sadece birkaç gün kalmıştı.

O akşam polisler, dondan önce arsalarının sınırlarını çizmeye giriştiler. Uzun çubuklu ölçüm tekerlerini önlerinde itip duruyorlardı. Toplandıkları başlangıç noktasından, bir yıldız oluşturucasına sessizce hareketlenip sonra neredeyse eş zamanlı olarak kendi eksenleri etrafında dönüyorlardı; sağa, sağa, sağa. Tekerler hafif hafif tıkırdıyordu.

Evet, bu ölçüm işi onların hayrınaydı. Ne de olsa onlardan başka kimse yoktu artık.

Fritzi ve kıratı Bataille, o sırada geri döndü. Yazmaya başla!, dedi Fritzi, lütfen aklımdan uçup gitmeden, çabucak yazmaya koyul: Araziyi ölçmek için birçok farklı yol vardır. Öncelikle, hangi aletle ölçüm yapılacağına karar verilir. Ancak elbette bu aletin seçimine de dikkat edilmesi gerekir, çünkü ölçümün ardından çıkması gereken sonucu cihazın kendisi belirleyecektir, belirleyebilir ya da belirlemelidir. Bunun yanı sıra, böyle bir ölçümün hangi güdüye göre yapıldığı asıl merak konusudur. Dolayısıyla bir arazinin öyle ya da böyle ölçümünün sağlanması için öncelikli olan şey, uygun aletin belirlenmesinden ziyade amaç ve niyet üzerine düşünmektir. Araziye dair görüşler farklı biçimlerde yorumlanabilir.

Kullanılabilecek ölçüm cihazlarının arasında mezura, mikyas (çizgisel), katlanır metre ve günümüzdeki ölçüm tekeri (odometre) sayılabilir. İp ya da başparmakla ölçüm de aslında mümkündür, ancak bölgedeki referans noktası eksikliği, bu yöntemle ölçümü güçleştirir.
Çok sayıdaki ölçüm yöntemine rağmen, şaşırtıcı bir şekilde tek bir tanesi baskın çıkmış ve bu yöntem kullanılmaya devam edilmiştir.

Fritzi gözlerini kıstı ve uzaklardaki Henrik'e baktı; elindeki ölçüm tekeriyle, tepenin birinin önünde didinip duruyordu. Mesele, özel mülkü son dakikaya kadar korumak, dedi Fritzi, her şey madene doğru çökmeden. Sonra da yere tükürdü.

Polisler ucu sivriltilmiş kazıkları rengi kaçmış toprağa saplayıp çitlere bağladı. Sivri kazıkları rengi kaçık toprağa saplama işi geceye kadar sürdü; sonra da kendi topraklarını tellerle çevrelediler. Shroeder'in yeri, Henri'nin yeri, Heller, Bussig, Stein, Dünckel. Hemen arkalarında don oluşmaktaydı, bizim de öyle tabii. Göğsümdeki kemikleri döven saat öyle gösteriyordu, tokmağın vuruşu sona ermiyordu, ne yaparsam yapayım nafileydi.

Sabahın erken saatlerinde, Heller kendi çitine uzaktan kumandalı bir de kapı kondurmuştu. Buenaventura Nehri!, gözümün önünde neredeyse yitip gitti.

Sabah karakolun yanındaki park yerinden tokmak sesleri geliyordu. Kırat Bataille, onların hemen dibindeydi.

Araziler eskiden adımlayarak ölçülürmüş, dedi Fritzi. Tabii bu yöntemin olası zorlukları daha ilk bakışta anlaşılıyormuş ve görünen o ki modern ölçüm aletleri bu sıkıntıları tamamen ortadan kaldırmış.

İki parmağımla ata ıslık çaldım, ama yerinden kıpırdamadı bile. Fritzi memnuniyetle güldü.

Eski tokmaklar, dedi sonra, hani şu balyoz denilenler. Sap deliğinin hemen altına, tahtaya işaret basılırdı, *L.A. Rilken* ya da bazen sadece *L.A.R.* ve kimi zaman da hiç tanınmayan bir isim. Madenciler, bu balyozlarla aşağı, yerin altına inerlerdi. Ve biliyor muydun, dedi, ocağa son kez girenler balyoz ve kazmalarını aşağıda bırakırlarmış.
Yani tüm bu toprakların altında şu anda 4557, hayır hayır 200.000, hatta belki 851.300 tane kazma ve balyoz var. Madencileri hatırlatan 851.300 tane küçük nokta; yaptıkları işi, tüm bu geçen zamanı: Amansız sıcağı, daracık damarları, yevmiyelerin artış ve azalışını, sonra daha da azalışını, yangını, atları ve kuşları.
Kazma başları sıklıkla değiştirildiklerinden saplarına genelde gevşekçe oturtulurlardı, yani geçen zamanda tahta saplar belki şişmiş ya da yanmıştır; ama bu 851.300 balyoz ve 851.300 kazma hâlâ orada, dedi Fritzi. Bataille, ağırlığını diğer iki bacağına verdi.

Ah evet, kışların geçip gittiğini ve sonra tekrar geldiğini biliyordum; ancak bu sefer, çok yakında, oldukları yerde kalacaklardı.
Benzinci Ernst Thal telefonda şöyle söylüyordu: Bazen ister istemez savaşı düşünüyorum.

Kış gelmeden altı gün önce, çekiçleri maden kuyularına atarken, kocaman bir tarla faresi yanımızdan geçip yerin altında gözden kayboldu.
Fritzi montunu giyip arkasını döndü. Uzaklaşırken bir şarkı mırıldanıyordu.

Annemin çekici
Evet, evet çekici
Eeevet evet e-eve-eet çekici
Yakında annemin çekici
görecek
yeniden işimi

Yankıyı, sadece içine içine bağırdığım terk edilmiş kuyularda aramıyordum.

Kuyunun Üstünde Bir Ağaçkakan Uçuyor adlı, madenciler için çıkarılan eski gazetenin kırk bir sayısı geçti elimize. Şair Peter Wassermann göndermişti. Yörenin oğullarına, kızlarına ve torunlarına, yazmıştı gazetelerle dolu kutunun üzerine; oysa biz kendi kendimize bile yabancıydık.

En eski sayıların renkleri atmıştı, neredeyse yüz yaşında olmalılardı, babayla aşağı yukarı aynı yaşta olanlarsa yangından hemen önceki zamanlara aitti. Bazı sayfaların kenarlarına kurşunkalemle notlar alınmış ve birtakım sayılar karalanmıştı; bunu yapan muhtemelen Peter Wassermann'ın kendisiydi:

Olası bir nehir
yazmıştı bir yere. Başka bir sayfada da *Rosa Luxemburg*'un ve Friedrich Engels'in bazı cümlelerinin altını çizmişti. 53. sayıda, tüm sayfalardaki *sabah* kelimelerini toplam on bir defa işaretlemişti. 70. sayının kapak fotoğrafındaki 70 madencinin her birine tükenmezkalemle bıyık çizmişti.

Bir yerde de, manşetin hemen yanına ağaçkakanla ilgili şu satırları düşmüştü:

Akşamı aşıp giderken ağaçkakan
Bizler bir sabah toplanacağız.

Fritzi düşüncelere dalmış, sürahinin kenarından ötelere bakıyordu. Bizler bir sabah toplanacağız, dedi yavaşça, sabahleyin Bataille, bir balyoz ve bir kazmayla anıları yâd etmek için toplanacak mıyız?

Sevgili Bay Peter Wassermann, diye yazdı mutfaktaki sürahinin önünde oturan Fritzi, paketiniz bize, yörenin kızlarına ulaştı. Paketiniz, Bay Wassermann...

Mutfaktan çıktım ve holün orada başıma bir bere taktım. Dışarıda çoktan nal sesleri duyulmaya başlamıştı. Karakolda sadece Heller ile Bussig vardı ve Henrik'in karısı hakkında konuşuyorlardı. Şu soyu bozuk, diyorlardı, şu asık suratlı Bayan Henrik. Bulabildiğim tüm orkideleri, yani Heribert Stein'ın gözbebeklerini bir sandığa koydum. Bussig aniden yoluma çıktı ve bana *hanımefendi* diyerek pis pis güldü.
Sulayacağım, dedim sadece. Sonra da orkideleri alıp uzaklaştım.

Fritzi, Peter Wassermann'a yazarken ben araziyi geçtim. Orkideler bir o yana bir bu yana sallanıyordu. At Bataille ağzına bir gonca attı, bense yüksek sesle çekiç şarkısını söyledim. Annemin çekici, diye seslendim. Hadi bakalım!

Orkidelerin birini Elisabeth Korn'un kapısının eşiğine diktim, diğerlerini havalandırma kuyusunun etrafına. Sonra da ata yaslanıp bütün gücümle bağırdım:
Hey! Fritzi! Orkideleri toprağa dikiyorum. Sen ne yapıyorsun?

Fritzi beni duyamayacak kadar uzaktaydı elbette, ama ben yine de bağırdım ve çekiç şarkısını tekrar söyledim.

Havalandırma kuyusunun etrafındaki orkideleri keşfeden ilk kişi, onları akşam devriyesi sırasında fark eden memur Dünckel oldu. Sonra emniyet amiriyle görüştü ve çiçekleri gidip botlarıyla ezdi; yeniden arabasına binmeden önce de bir sigara yaktı. Biz o sırada, tesadüfen kuyunun arkasında oturmuş, birbirimize gökyüzüne dair sorular soruyorduk.

F. Engels, dedi Elisabeth Korn, *dumanlı fabrikalar ve iplik kaplı ağartıcıların arasındaki* bir nehirden bahsetmişti; bu nehir kızıl, bu nehir kıpkırmızı, diye yazmıştı, erguvani, *sanki renklendirmek için aşıboyası kullanılmış gibi kırmızı.*

Uçan ağaçkakanların gazetelerinden fırlayan bazı teorilere göre, dedi Fritzi, durumumuz şöyle betimlenebilir, şüphe götürmez bir boşlukla karşı karşıyayız ve anlıyorsun ya, sanki tam olarak, onunla bir şey yapmamız bekleniyor bizden. Uçan ağaçkakanların yazarlarının uzun zamandır beklediği bir durum.
Hem ayrıca, diye daha sonra devam etti Fritzi çatık kaşlarıyla, çok az sayıdayız ve az önce sözünü ettiğim şüphe götürmez boşluk şu sıralar Heller'in saatiyle, arabayla, eşyalarla ve güvenlikle çevrelenmiş durumda,
ve itaatle ve kontrolle,
güvenliğin sağlanması amacıyla kontrolün sürekliliğiyle
ve bunlara bağlı olarak,
mülklerin güvenliğiyle.

Bazı teorilere göre, dedi Fritzi, inanılmaz zor bir durumdayız, çünkü doğduğumuzdan beri, hayatımız boyunca, bir gün bile, buradaki durumdan başkasını görmedik. Ben, dedi, ben mesela, daha önce ne bir ağaçkakan gördüm ne de bir greve şahit oldum. Ne de kaskında lambasıyla bir madenciye rastladım.
Çok az şeye güvenebildiğimizden ve konuyla ilgili açıklama dolu tüm belgeler (günlükler, mektuplar, haberler, biyografiler) muhtemelen bizden uzak tutulduğundan ya da işe yaramaz addedildiklerinden, diye devam etti, bazı teorilere göre, inanılmaz zor bir durumdayız.

Bize bir karar tebliğ edildi.

Karar:

Mevcut durumdaki güvenlik ihtiyacının karşılanması sebebiyle, bölgedeki polis kuvvetleri, H. Stein yönetimindeki özel bir şirket tarafından, acilen desteklenecektir. İmza: STEMSAHİ (Stein Emniyet ve Saha Hizmetleri) A.Ş.

STEMSAHİ YÖNETİM ve GÜVENLİK'in görev alanları içerisinde *güvenlik,* diğerlerine oranla daha ağır basmaktadır; özellikle de
özel ve kamusal alandaki mülkün güvenliği,
bunları suça dayalı ve mücbir sebeplerle uğrayacakları zararlara karşı koruma,
resmi belgelerin tayini ve idaresi,
sınırların korunması,
kimlik kontrolleri,
suçlu ve/veya şüpheli kişilerin gözaltına alınmaları, tutuklanmaları ve sınırdışı edilmeleri.

Amacımız, yaşam alanınızla doğrudan temas halinde olan işimizi, kimseyi rahatsız etmeden ve müthiş bir ihtiyatlılıkla yürütmektir. Yüksek sorumluluk bilinci ve iş ahlakı, çalışanlarımızı diğerlerinden ayıran özellikleridir. STEMSAHİ GÜVENLİK, bölge emniyetine onlar sayesinde katkıda bulunmaktadır.

İmza: H. Stein, Yönetici ve İdari Amir

Fritzi, Bussig'le birlikte otoparkta duran Dünckel'e seslendi:

Aynı zamanda babamız da olan İdari Amir Stein'a sorularımız var, yüzlerce keredir olduğu gibi.

Ama Stein orada değil.
Dünckel'in söylediğine göre,
tehlikeli yerlerde kimlik teyidinde.

Manzara giderek daha, daha, daha da uzaklaşmış görünüyor. Bu çöken, ya akşam olmalı ya beni çılgına çeviren öfke (Dünckel, STEMSAHİ GÜVENLİK!, kimlik teyidi).

Bu beni çılgına çeviriyor, diye bağırdım Dünckel'in suratına. Böyle bir şey kesinlikle olamaz! Bu beni deli ediyor, bana kafayı yedirtiyor! Dayanılmaz bir şey!
Ve Dünckel'in bacaklarına tekme savurmaya çalıştım.

Tam olarak şöyle oldu: Bilincimi nasıl kaybettiğimi hissettim, Dünckel'in bir süre üstümde tepindiğini; sonra kafamın içi bir anda boşaldı ve tüm sesler kesildi. Kafamın üstünde saksağanlar döndü, aklımla birlikte uzaklara uçtu.

Hâlâ Dünckel'e bağırıp çağırıyordum, biraz mantıklı olsun diye çıldırıyordum. Fritzi kemerinde bir bıçak taşımıyor muydu, aklım oradaydı,

sonra sessizce uzandım ve uzun uzun uyudum.

Bir ara babamın, yatağımın yanından gelen sesini duydum. Benimle sakince konuşuyordu:
Margerete, geleceğimize dair inancımız sonsuz. Değerlerimize ve becerilerimize de. Hedeflerimize ve öngörülerimize ulaşmayı planlıyoruz, ısrarla bu plan doğrultusunda ilerliyoruz. Emniyet, güven hissini doğurur. Emniyet bizi ve değerlerimizi korur.

Uyurken bir ara aklıma geldi: Dünckel'e tüm gücümle vurmuştum. Aklım bir saksağanın sırtında, uzaklara mı uçmuştu?

Bırakın, bırakın da tekrar ayağa kalkana kadar uyuyayım.

Birkaç yıl önce, 11 Mayısta, Wildenstadt'taki Cesaret-Bereket Maden Ocağı'na bağlı 7.000 işçi greve gitti. Bununla birlikte Belkenburg'daki 10.000 kişi iş bıraktı; sonra Usten'daki 4000 kişi buna eklendi. Bunları Hasseldorf, St. Beinsen ve Oberfeld'deki grevler izledi; maden havzasının her köşesinde grev çıktı.

Ocaklarda atılacak adımlarla ilgili oylamalar yapıldı. 20.000 madenci ve işçi arasından seçilen 91 kişilik delegasyon, isteklerini beyan etmek için başkentin yolunu tuttu.

Fritzi beni, denizcilerin *hazırlan* çağrısıyla kaldırdı:
Alesta, alesta!
Kışa beş gün kalmıştı.

Üstü başı, kurumuş çamur lekeleriyle kaplıydı; çizmelerinden toz toprak dökülüyordu. At Bataille dışarıda kişniyordu. Bir anlığına dünyadaki en uzun nehirleri düşündüm, özellikle de Kongo Nehri'ni ve Sarı Irmak'ı; zihnimde kendimi ırmaklarla yeniden uykuya bıraktım, kulağım göğsümdeki patırtıdaydı. Geçitlerle dolu dağlık bir arazide tökezleyip duruyordum sanki.

Fritzi kışa beş gün varken beni denizcilerin hazırlan çağrısıyla kaldırdı. Birlikte evden çıktık ve boş düzlüklere, eskiden sokak olan yerlere vardık. Arkamızdaki nal sesleri dışında tek bir gürültü yoktu. Yolda yürürken, Fritzi birdenbire, bu sabah 6.30'da şu düdeni buldum, dedi. İçinde, derinlere doğru yitip giden bir suyolu var.
Arkamızdaki at ürktü.

Beklediğim, okuduğum bütün o günler.
Mutfak masasında okuduğum günler. Fritzi bölgeyi kolaçan ederken okuduğum günler,

güneye giden uzun ve huzursuz yolculuğumda.

Ve işte oradaydı, bir anda orada çıkıverdi, buradaydı, burası düdendi. Küçük bir suyolunu yutuyordu. Bir karanlığın kıyısında dikiliyorduk ve karanlık kendini bilinmez-

liğe çekiyordu. DÜDEN. İçine oturduk. Suyolu fırtınayla şişine kadar, düden tüm suyu hapsetmeyi bırakana kadar beklemek zorunda mıyız, diye sordum, o zaman burası nehir mi olacak?

İleride solda, düdenden çok da uzak olmayan bir yerde bir ev vardı. Yere serili bordo halı, merdivenlere de tırmanıyordu. Yemek odasında ampulsüz bir avize sallanıyordu.

Las Vegas'taki *Bellagio Hotel'in uzun koridorları*. Ceasars Palace'ın koridorları, Mirage'ın koridorları. MGM Grand Hotel'in, Flamingo'nun, Treasure Island'ın koridorları. Ve Reno'daki Circus Hotel'in uzun koridorları, Reno'daki Eldorado Hotel'in koridorları, Harrah's'ın, Tony Roma's'ın, Best Western Airport Plaza Hotel'in koridorları.

Fritzi başını salladı. Bir otel, dört kat, sıcak su muslukları, prizler, sigortalar, yataklı odalar, yataksız odalar, avizeler, ampul duyları, ocaklar, bagaj odaları, bütün katlarda yangın söndürücüler.

Salonda uzun süre, Sacramento'da üretilmiş iki ahşap sandalyede oturup konuştuk. Kemerinde taşıdığından şüphelendiğim bıçağı sordum. Fritzi başını salladı, evet, dedi.
Kendimizi güvence altına almalıyız, diye devam etti sonra, bir çılgınlık...
buna mecburuz, dedi, kendimizi güvence altına almak zorundayız, ne de olsa çılgınlıktan bahsetmek için bir gerçeklik de gerekir...

ve çılgınlık, gerçeklikten sapılan yerde başlar. Yani bir gerçekliği savunuyorsak...
bir başka gerçekliği de savunmamız gerekir. İşte o zaman saksağanlar, H. Stein ve nöbetçilerin kafasında uçar, bizim kafamızda değil.

Hemen orada karar verdik: Bu eve yerleşiyoruz. Diğerinden çıkıp buraya giriyoruz.
Böylece neyimiz var neyimiz yok, arabaya attık. Örtüler, kıyafetler ve kitaplar, kahve makinesi ve fincanlar, bir okuma lambası, daktilo, bir kasa bira ve buna benzer şeyler.
Yoldaki kavşakta durduk ve orada öylece dikilen ve çalışmayan trafik lambasına bir not yapıştırdık: Biz taşındık.

Sırtımı eve verip bir taşın üstüne oturdum.
Fritzi üstüne bir mont aldı ve ilk kar tanesi düşerken arkasını döndü.

Çin

Kış, daktiloya yerleştirdiğim kâğıdın üstünde boş bir satır olarak kaldı.

Ama at otelin arkasında karın içinde durmuş, yalaktan su içiyordu. Kışın gelişiyle birlikte etrafı büyük bir huzur kapladı.

Kar kazları nerede kaldı?

Günde bir kere, hemen yanımızdaki düdene ve henüz incecik bir çizgi halinde akıp sakin sakin çukurun içinde kaybolan kanala bakmaya gidiyoruz. Kar böyle durmaksızın yağmaya devam ederse, eridiği zaman düdenin tutma kapasitesinin üzerinde bir nehir oluşturacak.
O zamana kadar bekliyoruz ve etrafa göz gezdiriyoruz. Uzaklarda bir STEMSAHİ arabası devriye geziyor. Nöbetçilerin görevi, olabildiğince gizli saklı şekilde bizi gözetlemek; ama nerede olduğumuzu bilmiyorlar. Koca araziyi didik didik arayıp her yere gözlem memurları dikiyorlar; fakat kızlar bulunacak gibi değil ve at da zaten beyaz.

Kışı, karlı topraklarda geçiriyoruz. Kış sanki bir sürü eski kuşağa kadar uzanmış, zamanda epey geriye gidiyor. Şimdi Buenaventura Durrutis'in doğduğu yazdan önceki kış ve kopkoyu gecelerinden birinde Rosa Stein'ın doğduğu kış ve Rosa Luxemburg'un öldürüldüğü kış. Aynı uzun kış,

biz harekete geçmeden önceki kış!,
karlı vadinin kenarında durmuş, yaylayı, bir tepeyi, bir ağaçlığı inceliyoruz; karla kaplı yıllara, onlarca yıllara, sayısız çağlara doğru bakıyoruz, karla kaplı yüksekliklere, bayırlardan doruklara, ovalara, platolara. Uçsuz bucaksız

karlı vadiyi tırmanıyoruz, yamaçlardaki geçitleri aşıp bir başkasına varıyoruz.
Uçurumları ve boğazları görüyoruz; bir zamanlar oturduğumuz evin önündeki, şimdi dört bir tarafı arabalarla kaplı karlı alanı.

Kış şu anda burada, ama kar yakında duracaktır. Donmaya karşı şimdilik tek önlemimiz, karlı dağın tepesine doğru tırmanmak.

Karlı dağın diğer tarafında eski matbaa vardı. Fritzi atıyla, oraya varan daracık bir yol açmıştı; biz de şimdi kayakları, çıtaları ve eski tahtaları kullanarak oradaki baskı aletlerini karın içinde çekip sürükleyerek dağın üstünden ya da çevresinden dolandırıyoruz. At Bataille'ı bile işe koştuk, donmuş parmaklarımızla karnından bir iple onu bağladık.

Doruğa az kalmışken Fritzi etrafa kuş çığlıkları saçıyor.

Baskı aletleri çıtaların üzerinden kayıyor ve biz kıpkırmızı ellerimizle onları yakalayıncaya kadar karın üstüne yağ izleri bırakıyor.

Fritzi kara yatıyor.
Sadece iki kişiyiz ama bir de atımız var, diyor yorgun argın.

Sonra gülmeye başlıyor. Ben aletleri, kalan birkaç metreyi daha aşsınlar diye karın üstünde atla çekinceye ve sonra her günkü gibi düdene gidinceye kadar gülmeye devam ediyor ve geri döndüğümüzde Fritzi artık tabii ki gülmüyor.

Gerçekten sadece iki kişiyiz (ve bir de at var), diye yazıyorum o akşam, ama şunu kesinlikle söyleyebilirim ki, aslında çok daha fazlayız. Burada şimdi, hatırladıklarımız da var, beklemeye karar verdiklerimiz de. Bugün Fritzi karın içinde gülerken, belki de bisikletinin üstünde köşeyi dö-

nerken, hatırlananlara ve beklenenlere omzunun üstünden şöyle bağırdığını düşünüyordu:
Akşam nehir kenarında buluşuruz!
Unutma, bu akşam!
Buluşma yeri nehir kenarı!
Bu akşam nehir kenarında oturacağız!
Nehirde görüşürüz!
Nehir kenarında görüşmek üzere!
Gelirken kek de getir!
Herkese birer sosisli kap gel!
Üstüne kalın bir kazak giy ya da bir rüzgârlık al!
Bisikletlerinize binip gelin!
Atlarınıza atlayıp gelin!

Ben de bir zamanlar burada yalnız olduğuma inanırdım.

Ernst Thal, tam da şu fena kar fırtınasından önce otele geldi. Yanında Bruckner'in *Gençliğin Hastalığı* kitabını da getirmişti, onu lobideki barın üzerine koydu. Şöyle bir yoklamak istercesine, baskı aletlerini elleriyle okşadı. Sonra kendine üçüncü katta bir oda aramaya gitti. Bulduğundan beri de orada uyuyor, tabii bizimle düdene gelmediği zamanlarda.

Uzun kış bittikten sonra, Buenaventura'nın düdeninin orada yapacaklarımızı planlıyoruz, a) perişan halimiz ve b) bu sararıp solmuş toprak parçası için çare bulma planları.

Kontrolsüzce festivale dönüşecek bir konferans planlıyoruz. Ahşap bir kayıkla Buenaventura'nın üzerinde yolculuk yapacağız, o da bizi ta Çin'e kadar götürecek. Bu toprakların varlığını yeniden ilan edeceğiz. Bataille'ın üstünde daireler çizeceğiz ve sonra aniden yoldan sapıp gözden kaybolacağız. Bruckner'in *Gençliğin Hastalığı*'nı sayısız dile çevireceğiz ama kendimizi gizlemeyeceğiz. Bir sürü misafir çağıracağız; maden mühendislerini, arkeologları, bir itfaiye birliğini, sanat temsilcilerini, tüm kıtalardaki madencileri, bir tipografı, bir sürü genç cesuru.

Burada sizin için hazırlanmış bir otel var, diye yazıyorum resmi davet ilanına. Ernst Thal başını sallıyor. Konaklama konusuyla ilgilenilecektir, diye devam ediyorum, geceyi otelde geçireceksiniz.

Daktiloda, mektup üstüne mektup yazıyorum: Büyük festival! Buenaventura Nehri'nin yeniden keşfinin şerefine! Sonra da her mektubu ayrı zarflara koyuyorum.

Maden mühendisliğine
Radyoda dinlediğimiz Londralı bir orkestraya
Daha önce sözünü ettiğimiz tipografiara
Bayan Erika Gerste'ye, Bay Hirsch'e ve Bay Elm'e
Freudenberg ve Berlin'deki bir coğrafya öğrencisine
Eski Doğu Almanya'dan bir kadastrocuya
New York'taki itfaiyecilere
Idaho, Kansas ve Montana'daki boş gezenlere
Arkeolog Norma Jackson'a
Frankfurt'ta okuyan bir fotoğrafçı ve savaş muhabirine
Wassermann, Leu ve Becker adlı şairlere
Afrika'nın kuzey ülkelerindeki tarihçilere
Reykjavik'in ilk belediye başkanvekiline
Atina'nın gençlerine

Sonra mektupları postalıyoruz. Bunun için soğukta tekrar uzaklara doğru yol almamız gerekiyor. Kahve yapıp termosa dolduruyoruz ve yola koyuluyoruz. *Gençliğin Hastalığı* hâlâ lobide duruyor. Fritzi yorgun gözlerle dışarıdaki sabaha bakıyor ve Ernst Thal ses çıkarmadan arka koltuğa geçiyor. Donuyoruz ve kahve içiyoruz ve bir anda karşımıza çıkan demiryolu parçasını geçerken termosun yarısını yanlışlıkla döküyoruz. Sabahın içinde uykumuzla birlikte yol alıyoruz ve huzurluyuz, sabah şu an bizim evimiz, sanki az önce denize açılmışız da liman duvarları arkamızdaki

siste yok olmuş, şimdi önümüzde alabildiğine deniz varmış gibi. Köprüde duruyoruz, umutluyuz. Termostan kahve içiyoruz.
Mektuplar arabanın arkasında, Ernst Thal'in yanında, güvende.

Arabayı, bir çeşit sınır karakolunun kenarına park ediyorum; iki pencereli, küçük, tekerlekli bir konteyner bu. Yanında da hep aynı yönü, cadde tarafını gösteren bir bariyer var. Burada huysuz ve şüpheci bir sınır muhafızı oturuyor, diyor Fritzi, yasaklı bölgeye zorla girmek isteyenleri, özellikle de turistleri ve işadamlarını engellemek için silahlandırılmış da. Fritzi ve Ernst Thal, konteynere çıkan üç basamağı adımlayıp kapıyı çalıyorlar, ardından mektupları uzatıyorlar, hem de ısrarla, pul için para da veriyorlar, paranın üstünü de alıyorlar. Onunla ne konuştuklarını, bulunduğum yerden hiç anlamıyorum.

Artık her şey onun ellerinde, diyorum can sıkıntısıyla. Fritzi cevap veriyor: Unutma Margerete, sen yetişkin bir kadınsın. Hislerine gem vur. Ernst Thal uykusunda gülüyor. Sınır muhafızı mektupları göndermezse biz de geri gelip onu vururuz, diyor Fritzi. Gülüyorum.

Kitapta; Thomas Hart Benton, John Bidwell, Ferdinand Bruckner, Buddha, Joseph Conrad, David DeKok, W.H. Emory, Friedrich Engels, John Charles Fremont, Erich Fromm, *Godspeed You! Black Emperor* grubu, Johann Wolfgang von Goethe, Hanns Günther, George Jackson, Deryl B. Johnson, Joseph Nicolas Nicollet, Robert Walser, Peter Wassermann, Johann David Wyss ve Emile Zola'nın telifsiz eserlerinden ve *Brockhaus'un Bilim ve Tekniğin ABC'si Ansiklopedisi*'nden alıntılar yapılmıştır.

Çevirmen Notları:

1. Johann David Wyss'ın *İsviçreli Robinson Ailesi* adıyla çevrilen kitabından bir alıntı.
2. *Minnesota: A History of the State* kitabından alıntı.
3. Johann Wolfgang von Goethe'nin *Yaşamımdan Şiir ve Hakikat*'inden alıntı.
4. Yazar, 1977 yılına damga vurmuş Alman Sonbaharı'na gönderme yapıyor.
5. Yazar burada 'tasasız' (Ohnesorg) kelimesini tercih ederek 1967'deki öğrenci ayaklanmasında vurularak öldürülen Benno Ohnesorg'a gönderme yapıyor.
6. Yazar, 1941-1971 tarihleri arasında yaşamış sol görüşlü aktivist ve Marksist yazar George Lester Jackson'dan alıntı yapıyor. 29 yaşındaki Jackson, kaldığı hapishanede bir ayaklanma çıkarmış ve onlarca mahkûmun serbest bırakılmasına yardımcı olmuştur. Kitapta alıntılanan "İşte bu kadar beyler, ejderha geldi!" (*This is it, gentlemen, the Dragon has come!*) sözünü bu esnada sarf etmiş, ancak isyanın sonunda vurularak öldürülmüştür.
7. Yazar, David Remley tarafından kaleme alınan ve Kızılderili katili Kit Carson'ın hayatını anlatan *Kit Carson: The Life of an American Border Man* adlı kitaptan alıntı yapıyor.
8. 1930'dan 1974'e kadar görevde kalan Etiyopya imparatoru.
9. Bataille, Emile Zola'nın *Germinal* adlı kitabında sözünü ettiği, on yılını maden ocağında geçirmiş atın ismi.
10. *Hareket Halindeki At (The Horse in Motion)*, İngiliz asıllı fotoğrafçı Eadweard Muybridge'in ünlü çalışması.

CESURLARA DAVET

DOROTHEE ELMIGER

TÜRKÇELEŞTİREN: OLCAY MAĞDEN ÜNAL

Meçhul bir arazide, meçhul bir zamanda, sadece kendilerinden haberdar iki kız kardeş: Margarete ve Fritzi.

Ve bu meçhul arazinin altında yıllardır için için yanan dev bir kömür madeni: geçmişi, geleceği, her türlü verimliliği ve ümidi yakıp yok ediyor.

Kardeşlerin tutunduğu tek dal, varlığı tartışmalı eski bir nehir. Nehri bulunca, sanki her şey çözülecek.

İsviçreli genç yazar Dorothee Elmiger'in ilk romanı *Cesurlara Davet*, okurlara karanlık ama umut dolu, deneysel ama tanıdık, karmaşık ama dengeli bir öykü vadediyor.

"Bilip tanıdığım tek yer burası. Artık tamamen terkedilmişlere ait, terkedilmiş bir arazi. Biz de bu enlemlerde doğmuş ve tüm iyi ruhlar tarafından terk edilmiştik..."

"Şiirsel ve merak uyandıran bir roman."
_Welt am Sonntag

ISBN: 978-605-5060-81-7

Deli Dolu
delidolu.com.tr
/delidolu
@delidolukitap
@delidolukitap